ב"ה

אין ליכט פון תורה

ספר

תורת חובות הלבבות

שער אהבת ה'

אידיש

110

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תש"מ לפ"ק

שער העשירי

שער אהבת ה׳

(דער טהויער פון ליעב האָבען גאָט. די לעהרע ווי אזוי מען קומט צו דער דאָזיגער מדרגה)

פרק א׳

האָט דער מחבר געזאָגט:

ווייל מיר האָבען פריהער, אין ניינטען שער, גערעדט און ערקלעהרט דעם ענין פון פרישות, פון צוריקהאלטען זיך פון וועלטליכע תענוגים, און ווייל אונזער כונה איז דערביי געווען כדי דאָס הארץ זאָל ניט זיין פערנומען מיט אנדערע זאכען און בלויז נעאייניגט צו דעם געפיהל פון ליעבשאפט צום בורא יתברך און טהאָן זיין ווילען, דעריבער וועל איך איצט אין דיעזען שער ערקלעהרען די ארט און ווייזע פון אהבת ה׳, פון דער מדה ליעב צו האָבען גאָט, ווייל דאָס איז דער עיקר תכלית, דער הויפט צוועק פון אלע גוטע אייגענשאפטען און מעלות וואָס פרומע לייט בעזיטצען, און קומט מען ניט צו דער מדרגה פון אמת׳ע אהבת ה׳, איז מען ניט קיין ריכטיגער גאָט־דיענער. און איך וועל זאָגען וואָס איך וויים וועגען דיעזען ענין און גאָט וועט מיר העלפען איך זאָל אלעם ריכטיג ארויסזאָגען.

דו דארפסט, ברודער, פערשטעהען און וויסען, אז אלעס וואָס מיר האָבען פריהער דערמאָהנט אין דיעזען ספר וועגען חובות הלבבות, הערצער פפליכטען, מדות און איבערגעבענהייט צו גאָט, זיינען אלץ שטופען אָדער טרעפּ צו דער־גרייכען דעם הויכען ענין, וואָס מיר זיינען בערייט צו ערקלעהרען אין דיעזען שער. און דו דארפסט אויך וויסען, אז יעדע מצוה און יעדע גוטע מדה, אזעלכע וואָס מען פערשטעהט מיט׳ן שכל, און אזעלכע וואָס איז דערמאָהנט אין דער תורה אָדער מיר האָבען עס בקבלה פון אלטע חכמים, זיינען אלץ אייגענשאפטען און מעלות, דורך וועלכע מען קומט צו צו דער מדרגה פון אהבת ה׳, וואָס דאָס איז דער עיקר און דער סוף פון אלע גוטע טהאטען וואָס א מענש טהוט. קיין העכערע מדרגה ווי די איז שוין ניטאָ.

דעריבער האָט דער נביא משה רבנו, ע״ה, אוועקגעשטעלט אהבת ה׳ נעבען יחוד, נעבען דעם פערזאָג פון גלויבען אין גאָטס איינהייט. די תורה זאָגט: ״שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד״ — גלויב אין אחדות הבורא, און באלד נאָכדעם ״ואהבת״ — דו זאָלסט גאָט ליעב האָבען. און אין משנה תורה, אין ספר דברים זיינען דאָ מעהרערע געבאָטען אויף אהבת ה׳: „לאהבה את ה׳ לשמוע בקולו ולדבקה בו״ — ליעב האָבען גאָט, פאָלגען איהם און זיך בעהעפטען אין איהם. וואָס מיינט בעהעפטען זיך? דאָס מיינט פיהלען אמת׳ע ליעבע מיט׳ן גאנצען הארצען, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין משלי: ״ויש אוהב דבק מאח״ — עס טרעפט א ליעבהאָבער וואָס איז מעהר בעהעפט, מעהר איבער־

געגעבן ווי א ברודער. עס זיינען אין ספר דברים פאראן נאך ענליכע פסוקים, אזוי ווי דער פסוק: „ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל ממך כי אם ליראה ולאהבה אותו" — און איצט, ישראל, וואס פערלאנגט גאט פון דיר? דו זאלסט פאר איהם מורא האבען און איהם ליעב האבען, און נאך אזעלכע פסוקים.

און דאס וואס אין דיעזען פסוק און אין אנדערע פסוקים קומט יראה פאר אהבה, פריהער ווערט געזאגט מען זאל מורא האבען פאר גאט און נאכ־הער — מען זאל איהם ליעב האבען, איז דער שכל מחיב אז אזוי דארף דאס זיין. פריהער דארף מען מורא האבען און נאכהער קומט די ליעבשאפט. דער צוועק פון יראה איז אהבה. מען דארף פאר גאט מורא האבען, כדי דאס זאל ברייגנען צו ליעב האבען איהם, ווייל די יראה איז דער טהויער וואס פיהרט צו אהבה. און דעריבער האבען מיר דעם שער הפרישות געשטעלט פאר דיעזען שער, ווייל ווען א מענש האלט זיך ניט צוריק פון תאוות און זיין הארץ איז פערנומען מיט ליעב האבען וועלטליכע זאכען, פערבלייבט אין איהר קיין פלאץ פאר אהבת ה׳. עס קען ניט זיין אז מען זאל ליעב האבען קערפערליכע פער־געניגענס, און באמת ליעב האבען גאט. ווען אבער דעם גלויביגענס הארץ איז ליידיג פון ליעבשאפט צו דער וועלט און איהרע פערגעניגענס, ווייל ער פערשטעהט און אנערקענט אז אזוי דארף זיין, ווערט די ליעבע צו גאט איינגע־פלאנצט אין זיין הארצען אויף אזוי פיעל ווי ער בעגרייפט און אנערקענט דיא גאטהייט.

און אין דעם ענין פון אהבת ה׳ דארפען מיר ארומריידען זיעבען זאכען:
וואס איז די ליעבשאפט צום בורא יתברך, אין וואס בעשטעהט די דאזיגע ליעבשאפט?
אויף וויפיעלערליי אופנים אדער פונקטען דארף די ליעבשאפט זיין.
ווי אזוי מען קומט צו דער דאזיגער מדה.
אויב א מענש האט ביכולת צו קומען צו אהבת ה׳.
די זאכען וואס פערדארבען, וואס מאכען קאליע די ליעבשאפט צו גאט.
די סמנים דורך וועלכע מען קען דערקענען אן אמת׳ן אוהב ה׳.
און ווי אזוי אמת׳ע ליעבהאבער פון גאט דארפען זיך אויפפיהרען.
מיר וועלען די אלע זיעבען זאכען ערקלעהרען כסדר.

אין וואס בעשטעהט די ליעבשאפט צו גאט? די ליעבשאפט צו גאט בעשטעהט אין א בענקשאפט פון דער נשמה, א גייסטיגער געפיהל אזעלכער, וואס ציהט דער נשמה צו דערנעהענטערען זיך צו גאט, כדי צו בעהעפטען זיך אין זיין הימלישע ליכט. ווארום די נשמה איז א גייסטיגעס וועזען, וואס האט א נייגונג צו איהר גלייכען, צו די מלאכים, וואס זייען אויך רוחניים, גייסטיגע וועזענס אהן גופים. פון דער נאטור דערווייטערט זיך די נשמה פון דעם, וואס איז איהר קאנטראסט, פון קערפערליכעס. זי קען ניט הארמאנירען מיט א חומר, מיט א גראבע מאטעריע, מחמת זי איז דעליקאטנע. אבער אז דער בורא יתברך האט די נשמה פערבונדען מיט׳ן גוף פון מענשען, כדי אויס־צופרובירען איהר און זעהן ווי זי וועט זיך פיהרען זייענדיג בעהעפט מיט א גראבע זאך, האט ער איהר אריינגעגעבען א געפיהל, אז זי זאל דעם קערפער שאנעווען, נאכגעבען איהם און פערשאפען איהם דאס וואס איז פאר איהם, פאר׳ן קערפער, ניצליך. און אזוי מוז דאס זיין צוליעב די שותפות וואס איז געשלאסען צווישען גוף און נשמה אין אנפאנג פון זייער בעשאפונג. ווארום

ווען די נשמה זאָל שטענדיג געהן איהר נאטירליכען וועג און ציהען נור צו הימלישעם. צו גייסטיגעס, וואָלט דער גוף ניט געקענט קיין קיום האָבען. דעריבער, ווען די נשמה פיהלט עטוואָס וואָס קען העלפען אָדער גוטעס טהאָן דעם גוף, אין וועלכען זי רוהט, האָט זי צו דעם חשק און דענקט וועגען דעם. דער קערפּער, למשל, דאַרף עסען, האָט די נשמה צו דעם א נייגונג, כאָטש זי אליין דאַרף ניט עסען. די נשמה האָט א לוסט צו בעפריעדיגען דעם קערפּער, צו מאכען איהם פיהלען בעקוועם. אזוי ווי א מענש ווען ער איז קראנק וויל ער האָבען א געניטען רופא און אימיצען וואָס זאָל איהם בעדיענען, אזוי וויל די נשמה אז דער גוף זאָל זיין אימשטאנד צו העלפען איהר דיענען גאָט, און דער גוף קען דאָך קיין מאכט האָבען, ווען ער עסט ניט, טרינקט ניט און האָט ניט זיינע אנדערע נויטיגע הצטרכות.

און אז די נשמה פיהלט א זאַך וואָס קען איהר גופא גוטעס טהאָן, וואָס קען איהר גופא קרעפטיגען: ווען עס קומט, הייסט עס, צו טהאָן א מצוה, דענקט זי וועגען דעם, האָט דערצו חשק און גיט זיך איבער צו דער זאַך. דאָן האָט זי ניט אין זינען דעם גוף און איז אינגאנצען אָפּגעלייגט דורכצופיהרען דאָס וואָס פאַר איהר איז גוט. אָט דאָס מיינט ריינע ליעבשאַפט צו גאָט.

און וויבאלד אז דאָס איז אזוי; וויבאלד די נשמה האָט א לוסט צו ער־פילען די פערלאנגען פון קערפּער, און דער קערפּער פערלאנגט בטבע א סך און שטענדיג אין אַלע צייטען איז רק עס פעהלט איהם, און די נשמה האָט קיין מאָל קיין רוה און איז אַלץ פערנומען מיט בעפריעדיגען דעם קערפּער, פערנאכלעסיגט זי זיך אליין, אכטעט ניט אויף דעם וואָס פאַר איהר איז גוט, אויף דעם וואָס קען איהר זעלבסט גליקליך מאכען. זי גיט זיך, הייסט עס, ניט אָפּ מיט עניני עולם הבא און איז אריינגעטהאָן אין עולם הזה.

און אז די ליכט פון שכל שיינט אין איהר אויף, אז די נשמה קומט צום בעוואוסטזין און זי זעהט איין אז דאָס וואָס זי איז געניינט צו קערפּערליכער הנאות מעהר ווי צו איהר אייגענעם גליק איןביידע וועלטען, איז ניט גוט און שענדליך, ווענדעט זי זיך פון דעם אָפּ און גיט זיך איבער צום בעשעפער, פערלאָזט זיך אויף איהם און זוכט וועגען ווי אזוי נצול צו ווערען פון דער פער־פיהרונג, אין וועלכע זי איז פערפיהרט געוואָרען פון די תאות החיים, פון לעבענס לוסט, דורך וועלכעס דער בעשעפער האָט איהר צו פּראָבע געשטעלט. דאמאלס זונדערט זי זיך אָפּ פון דער וועלט און אלע איהרע תענוגים און פעראכטעט די גופים און זייערע פערלאנגען און אנדערע קערפּערליכע זאכען. דאמאלס ווערען דער נשמה'ס אויגען געעפענט און געלייטערט פון דעם וואָלקען פון נארישקייט און אונוויסענהייט אין די ענינים פון גאָט און זיין תורה. און זי אנערקענט די וואהרהייט פון איהר בעשעפער און איהר פיהרער.

און אז די נשמה בעגרייפט גאָט'ס גרויסקייט, מאכט און מעלות, בוקט זי זיך מיט פחד און עהרען־פורכט פאַר זיין גרויסקייט און מאכט און זי טרעט ניט אָפּ פון דיעזער הנהגה ביז דער בעשעפער, ברוך הוא, שטילט איהר אנגסט און מורא און דאָן ווערט זי אַנגעטרונקען מיט'ן בעכער פון ליעבשאַפט צו גאָט. זי געהט, הייסט עס, איבער פון יראה צו אהבה, פון מורא צו ליעבשאַפט, און זי בעהעפט זיך מיט גאָט און קאָנצענטרירט איהרע געדאנקען צו ליעבען איהם, פערלאָזען זיך אויף איהם און שטרעבען צו איהם. און זי האָט ניט קיין אנדער בעשעפטיגונג אויסער צו דיענען איהם, און עס קומט איהר ניט אויפ'ן געדאנק קיין אנדער זאַך אויסער איהם, און זי בעוועגט ניט קיין גליעד פון איהר קערפּער

פאר קיין אנדער זאך, נור ממלא צו זיין דעם רצון פון גאט, ווייל אלעם וואס די גליעדער טהוען, אפילו פאר זייערע אייגענע נוצען, איז מיט דער כונה לשם שמים. און זי, די נשמה, עפענט ניט דעם קערפערליכען צונג צו ריידען, נור אזעלכעס וואס דריקט אוים לויב און דאנק צו גאט וואס זי ליעבט און פיהלט א בענקשאפט צו איהם.

און אויב דער בורא יתברך טהוט איהר גוטעס, דאנקט זי איהם, און אויב ער פייניגט איהר, טראגט זי עס געדולדיג איבער און זי האט איהם נאך מעהר ליעב און האט אין איהם מעהר בטחון. אזוי ווי מען דערצעהלט אויף א געוויסען פרומען מאן, אז ער פלעגט אויפשטעהען ביי נאכט און פלעגט זאגען: "מיין גאט, דו האסט מיך אויסגעהונגערט און איבערגעלאזט נאקעט און פערפינסטערט מיין לעבען, און מיך געלערענט און אנגעצייגט דיין שטארק־קייט און גרויסקייט. אויב אפילו דו וועסט מיך ברענען אין פייער, וועל איך דיך אלץ ליעב האבען און זיך פרעהען מיט דיר. אזוי ווי איוב האט געזאגט: „הן יקטלני לו איחל" — אויב אפילו גאט וועט מיך טויטען, וועל איך אלץ צו איהם האפען. און אויף אזא אופן האט דער חכם, שלמה המלך, אנגעדייטעט אין שיר השירים אין דעם פסוק: "צרור המור דודי לי בין שדי ילין" — טייטשען עס די חז"ל: כאטש גאט מאכט מיר ענג און ביטער פון דעסטוועגען נעכטיגט ער, געפינט זיך הייסט עס, שטענדיג צווישען מיינע בריסט. ער איז אימער, הייסט עס, ביי מיר אין הארצען און איך האב איהם שטענדיג אין זינען. דאס איז אזוי ווי די תורה זאגט: "ואהבת את ה׳ בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" — דו זאלסט גאט ליעב האבען מיט דיין גאנצען הארצען, מיט דיין גאנצער נשמה און מיט דיין גאנצען פערמעגען.

פרק ב׳

איצט וועלען מיר ריידען וועגען דער פראגע: אויף וויפיעלערליי אופנים אדער פונקטען די ליעבשאפט צו גאט דארף זיין. וועגען דער דאזיגער פראגע וועל איך זאגען פאלגענדעס:

די ליעבע וואס א קנעכט פיהלט צו זיין האר קומט פון איינע פון די דריי אורזאכען: ער קען איהם ליעב האבען פאר די טובות און חסדים וואס ער טהוט מיט איהם; ער קען איהם ליעב האבען דערפאר וואס ער פערצייהעט איהם, ווען ער בעגעהט פערברעכענס געגען איהם, און די ליעבשאפט קען אויך קומען צוליעב דעם, וואס דער קנעכט אנערקענט דעם האר'ס גרויסקייט און דערהויבענקייט. ער אכטעט דעם ווירטה'ס כבוד און ער האט איהם ליעב ניט ווייל ער האפט צו קריגען פון איהם טובות און ניט אוים מורא אז ער וועט איהם בעשטראפען פאר זינדיגען געגען איהם. אזוי איז אויך מיט אהבת ה׳, מיט ליעב האבען גאט פאר די גרויסע חסדים און טובות וואס ער טהוט מיט אונז שטענדיג און אוים די האפענונג אז ער וועט אונז ווייטער גוט בעלוינען. מיר קענען אויך ליעב האבען גאט דערפאר וואס ער פערדעקט אונזערע זינד, כאטש זיי זיינען פיעל, און איז אונז מוחל; און מיר קענען אויך פיהלען ליעב־שאפט צו איהם, צו זיין וועזען גופא, און עהרען איהם און אכטען און דער־הויבען איהם צוליעב זיין גרויסקייט און מאכט, ניט צוליעב די פאריגע צוויי אורזאכען.

און די לעצטע אהבה, די ליעבשאַפט צו גאָט אָהן פּערזענליכע אורזאַכען וואָס זיינען אונז נוגע, איז די ריכטיגע און אמת ריינע און זויבערע. און דער נביא, משה רבנו, האָט אונז אָנגעזאָגט: ״ואהבת את ה׳״ — דו זאָלסט ליעב האָבען גאָט מיט דיין גאַנצען הארצען, מיט דיין לעבען און פערמעגען. ער האָט אָנגעגעבען די דאָזיגע דריי פּונקטען לויט די פערשיעדענע נאַטורען פון מענשען און מיינונגס פערשיעדענהייטען אין מילדקייט און קארגשאַפט. עס זיינען דאָ מענשען וואָס זיינען מילד אויף זייער קערפּער, זיי קימערען זיך ניט אויב זיי וועלען האָבען קערפּערליכע אונאַנגענעהמליכקייטען אָדער אפילו אויב זיי וועלען געבראַכט ווערען אין א סכנה, אבי זייער געלד און כבוד זאָל געשאָנעוועט זיין. ביי אנדערע ווידער איז דאָס וויכטיגסטע דער קערפּער. אויף זייער געזונד, אויף זייער לעבען זיינען זיי קארג, דאָס שאָנעווען זיי; אָבער זיי אכטען ניט אויף זייער געלד און כבוד. ביי א דריטען סאָרט ווידער איז דער כבוד דער עיקר און זיי וועלען ליעבערשט מפקיר זיין זייער געלד און לעבען אבי ניט מבוזה ווערען. די חז״ל האָבען דאָס אויך בעמערקט. אין גמרא ווערט געפרעגט: ״אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך?״ — אז די תורה זאָגט, מען זאָל ליעב האָבען גאָט מיט׳ן גאַנצען לעבען, צו וואָס דאַרף זי נאָך זאָגען מיט׳ן פערמעגען? אז מיט׳ן לעבען, איז דאָך מיט׳ן פערמעגען געוויס. ענטפערט דאָרט די גמרא, אז עס זיינען דאָ מענשען וואָס זייער געלד איז ביי זיי מעהר בעליעבט ווי זייער לעבען, דעריבער האָט די תורה אָנגעזאָגט, אז קיין אָפּהאַלט זאָל ניט זיין און יעדער מענש זאָל מפקיר זיין דאָס ליעבסטע און דאָס טהייערסטע פאַר אהבת ה׳.

און עס קען זיין אז מיט׳ן ״בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך״ קלאַסיפיצירט די תורה דרייערליי סאָרטען ליעבהאָבער. עס זיינען דאָ אזעלכע וואָס וועלען פאַר איינעם וואָס זיי האָבען ליעב ניט זשאַלעווען קיין געלד, אָבער ניט מעהר ווי געלד. אנדערע זיינען בערייט צו דיענען דעם וואָס זיי האָבען ליעב אי מיט געלד, אי מיט׳ן גוף, מיט טרחה, מיט ארבייט, און א דריטער סאָרט איז פאַראַן, וואָס וועלען פאַר א געליעבטע פּערזאָן מפקיר זיין אי זייער געלד, אי זייערע גופים, אי זייערע נשמות. זאָגט די תורה אָן, אז וואָס אָנבעלאַנגט ליעבשאַפט צו גאָט דאַרף א מענש קומען צו דער העכסטער מדרגה פון ליעבשאַפט און אָפּפערען פון זיינעטוועגען אי דעם פערמעגען, אי דעם גוף, אי די נשמה, און קיין זאַך דאַרף ניט זיין צופיעל אָדער צו שווער נאָכצוקומען דעם רצון פון השם יתברך. אזוי ווי די חז״ל האָבען געזאָגט: ״בכל לבבך, בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע״ — בכל לבבך מיינט מיטביידע יצרים, מיט ביידע געפיהלען פון יצר טוב און יצר הרע, ד. ה., מען דאַרף גאָט דינען אי מיט גוטע מדות, אי מיט שלעכטע וואָס קומען פון יצר הרע, אזוי ווי עס איז געזאָגט געוואָרן אין שער עבודת האלהים, אז אין געוויסע פעלע דאַרף א מענש געברויכען כעס און גאוה און אנדערע שלעכטע מדות פון גאָטס וועגען. ״ובכל נפשך״ טייטשען אונזערע אלטע חכמים: ״ואפילו נוטל את נפשך״ — אפילו ווען עס האַלט דערביי אז פאַר דיענען גאָט וויל מען ביי דיר דעם לעבען אוועקנעהמען, זאָלסטו זיך לאָזען טויטען אוים ליעבשאַפט צו איהם. ״ובכל מאדך״, זאָגען די רז״ל, מיינט: מיט דיין גאַנצען פערמעגען, מיט אלעם וואָס דו האָסט. אויב מען וויל ביי דיר אוועקנעהמען אלעם וואָס דו פערמאָגסט, גיב עס אוועק און זיי ניט עובר אויף גאָט׳ס רצון. און אין פרק אבות ווערט

נעזאגט: ״עשה רצונו כרצונך״ — מאך גאטס ווילען אזוי ווי דיין ווילען. ברעך אזוי אייך דיין נאטור, אז אלעס וואס גאט פערלאנגט זאלסטו טהאן מיט חשק אזוי גוט ווי דו זאלסט עס פערלאנגען און עס זאל דיר ניט זיין שווער און קיין זאך זאל דיך ניט אפהאלטען דערפון.

מען קען אויך זאגען, אז ״בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך״ מיינט, אז מען דארף זיין איבערגעגעבען צו גאטס ליעבשאפט מיט׳ן הארץ און זעלע, דאס הייסט: אין פערבארגענהייט, וואס קיינער וויים ניט און זעהט ניט און מיט׳ן פערמעגען, וואס מענשען וויסען און זעהען. דער אמת פרומער מענש דארף ליעב האבען גאט אי אין בעהעלטנים, אי אין די עפענטליכקייט. און די ליעבשאפט מוז זיין איינע און דיעזעלבע אויף איין מאס, ווען מענשען בעמערקען דאס אדער ניט. ציינען זיך פאר לייטען פאר א גרעסערען אוהב ה׳ ווי מען איז מיט זיך אליין, בעת קיינער זעהט ניט, טויג ניט, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: ״לבי ובשרי ירננו אל אל חי״ — מיין הארץ און מיין לייב לויבען גלייך דעם לעבעדיגען גאט. דאס הייסט: די ליעבשאפט צו גאט וואס איז מיר איינגעקריצט אין הארצען און וואס קיינער זעהט ניט, איז אלץ איינס ווי די ליעבשאפט צו איהם וואס איך צייג ארויס מיט מיינע גליעדער און לייט זעהען.

מען קען אויך זאגען, אז ״בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך״ — מיינט צו זאגען, אז דיין גאנצער ליעבעס געפיהל וואס דו ווענדעסט אן אויף עפעס אדער אויף אימיצען אויסער גאט, און אלעס וואס דו טהוסט ניט אין געטליכע ענינים, זאל אלץ זיין פון גאטס וועגען, אוים ליעבע צו איהם. דו זאלסט ניט געברויכען דיין ליעבעס געפיהל אויף א זאך וואס הארמאנירט ניט מיט די ליעבשאפט צו גאט. אויב דו האסט עפעס אדער אימיצען ליעב, זאל דאס זיין אזעלכעס אדער אזעלכער וואס גאט וויל אז דו זאלסט ליעב האבען, אזוי ווי מיר האבען שוין וועגען דיעזען ענין געשמועסט אין דריטען שער פון דיעזען ספר. און דאס מיינט דער פסוק: ״ואהבת את ה׳ בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך״ — דו זאלסט ליעב האבען גאט מיט אלעס. דיין יעדער ליעבעס געפיהל צו עפעס זאל זיין א צווייג אדער א טהייל פון די ליעבשאפט צו גאט.

פרק ג׳

אויף דער פראגע: ווי אזוי מען קומט צו דער מדה פון אהבת ה׳ יתברך? וועל איך זאגען, אז די דאזיגע שאלה קען ניט פערענטפערט ווערען אהן פיעלע הקדמות, אהן געוויסע פאר־זאכען. דאס הייסט: אום צו קומען צו אהבת ה׳, מוז מען פריהער בעזיצען אנדערע מדות, און בעזיצט מען יענע מדות, קומט די ליעבשאפט צום בעשעפער ממילא. אבער דער וואס וויל גלייך צוקומען צו אהבת ה׳ אהן די פאר־זאכען, וואס איך וועל ווייטער ערקלעהרען, איז אומזיסט זיין מיה און זיין טרחה, וויל ער וועט עס ניט דערגרייכען.

און די פאר־זאכען, דורך וועלכע דער גלויביגער קען קומען צו אהבת ה׳ זיינען: צוויי יחודי הלבבות, צווייערליי כניעות, צווייערליי חשבונות און צווייערליי בחינות, פרופען אדער איבערצייגונגען. איך וועל עס ערקלערען ביטליך.

די צוויי יחודי הלבבות זיינען: גלויבען באמונה שלמה אין גאטס איינ־

הייט און איינינגען אלע מעשים לשם שמים, ניט טהאן קיין זאך פון דער אייגענער הנאה וועגען, נור ביי אלעס אין זינען האבען צו דיענען גאט. די צוויי־ערליי כניעות זיינען: זיין אונטערטעניג צו גאט און אונטערטעניג, ערניעדריגט פאר גאטס פארכטיגע און זיינע אויסערוועהלטע. די צווייערליי חשבונות זייַנען: האבען מיט זיך אליין חשבונות וועגען זיינע פליכטען צו גאט פאר דיא שטענדיגע טובות וואס ער טהוט מיט איהם און זיך אלע מאל בערעכענען, אז ער איז זינדיג און גאט שטראפט איהם ניט באלד אוןווארט ער זאל תשובה טהאן. די צווייערליי בחינות זיינען: די איבערצייגונג אין גאטהייט פון דעם וואס ער וויים פון אמאליגע געשעהעניסען און פאסירונגען, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: ״זכרתי ימים מקדם״ — איך דערמאהן זיך פערצייטיגע טעג, איך דערמאהן זיך וואס אמאל האט פאסירט און דורכדעם בין איך איבערצייגט אין גאטהייט, און זוכען פרוף, איבערצייגונג פון די וואונדער וואס ער זעהט אליין פון בעשעפער און זיינע שאפונגען.

און מיר האבען שוין אין דיעזען ספר גערעדט וועגען דיעזע ענינים אזוי פיעל וויפיעל עס איז מעגליך געווען און עס איז גענוג פאר דעם יעניגען וואס פערשטעהט עס און וויים אז אין דעם ליעגט זיין רעטונג און שוטץ אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט.

און אז א מענש קומט נאך די אויבען דערמאהנטע זאכען און דערצו איז ער זיך נאך נוהג בפרישות, זאגט זיך אפ, האלט זיך צוריק פון וועלטליכע תענוגים און תאות, און בעגרייפט ריכטיג די גרויסקייט פון בעשעפער, זיין מאכט, זיין וואהרהייט און דערהויבענקייט, און צו דערזעלבער צייט פערשטעהט ער אויך ווי קליין, ביליג און נישטיג ער, דער מענש, איז, און ער אנערקענט גאטס טובות און חסדים, דאמאלס קען ער ליעב האבען גאט מיט׳ן גאנצען הארצען און מיט א ריינעם געוויסען און גלוסטען צו איהם און בענקען נאך איהם, וואס דאס איז דער ריכטיגער געפיהל אויסדרוק פון אהבת ה׳. אויף אזא אופן זאגט דער נביא ישעיה: ״נפשי אויתיך בלילה״ — מיין נשמה גלוסט דיר ביי נאכט, דאס הייסט: ווען מיינע רעיונות זיינען מיר קלאהר גלוסט איך צו דיר גאט, בענק נאך דיר. און פריהער זאגט ער דארט: ״לשמך ולזכרך תאות נפש״ — צו דיין נאמען און צו דיין אנדענקונג גלוסט מיין זעעלע. און דוד המלך זאגט אין תהלים: ״צמאה נפשי לאלהים״ — מיין זעעלע, מיין נשמה איז דורשטיג צו גאט, דאס הייסט: איך האב צו גאט א חשק, איך פיהל א בענקשאפט צו איהם.

און די הויפט זאך וואס בריינגט דעם מענשען צו דיעזער מדרגה איז די גרויסע מורא פאר גאט, דאס שרעקען זיך פאר איהם און פאר ניט מקיים זיין זיינע מצות, און דאס שטענדיג אין זינען האבען אז דער באשעפער קוקט און וויים וואס דער מענש טהוט אפען און פערבארגען, און קיינמאל ניט פערגעסען ווי גאט איז דעם מענשען מקרב און האלט פאר איהם אנגעגרייט גוטעס. אז דו ועסט אין זיך האבען אט די אלע מדות, וועסטו זיך ניט קענען צוריקהאלטען פון ליעב האבען איהם מיט א ריינעם געוויסען און מיט ריכטיגע אמונה. דיין נשמה וועט דאן זיין אנגעקניפט אן זיין ליעבשאפט און דו וועסט זיך פערלאזען אויף זיין רחמנות און גענאדען און עס וועט אין דיינע געדאנקען ניט זיין קיין שותפות ליעבע, דו וועסט, הייסט עס, קיין זאך און קיינעם ניט ליעב האבען אויסער איהם, ווייל דאס וואס דו וועסט

ליעב האָבען אויסער גאָט, וועט דאָס אויך זיין אויס ליעבשאפט צו איהם. און גאָט וועט אכטונג געבענדיג אויף דיר ניט זעהן אז דו האָסט פאר נאָך עפּעס אָדער נאָך אימיצען מורא אויסער איהם, און דו וועסט איהם ניט ארויסלאָזען פון דיינע געדאנקען, און דו וועסט איהם שטענדיג האָבען פאר דיינע אויגען, און ער וועט זיין דיין קאָמפּאניאָן, ווען דו וועסט זיין איינזאם און ער וועט מיט דיר וואָהנען אין וויסטענהייטען, און וועסטו זיך געפינען אין א פלאץ פול מיט מענשען, וועט זיך דיר אויסווייזען אז קיינער איז ניטאָ, און וועסטו זיין איינער אליין, וועסטו זיך פאָרשטעלען אז דו ביזט ניט עלענד. עס וועט דיך ניט קימערען ווען דו וועסט קיינעם ניט האָבען נעבען זיך און דו וועסט זיך תמיד פרעהען מיט דיין גאָט, מיט דיין בעשעפער, דו וועסט זיך צופריעדען שטעלען מיט טהאָן זיין פערלאנג און האָבען לוסט צו איהם, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין תהלים: ״ישמח צדיק בה׳״ — דער צדיק פרעהט זיך מיט גאָט, און חבקוק הנביא זאָגט: ״ואני בה׳ אעלוזה אגילה באלהי ישעי״ — איך פרעה זיך מיט גאָט און פיהל זיך לוסטיג מיט גאָט מיין העלפער. און אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים אין קאפּיטעל ״ה׳ רועי וישעי״.

פרק ד׳

איצט געהען מיר צו דער פראגע: אויב א מענש האָט ביכולת צו קומען צו דער מדרגה פון ריכטיגע אהבת ה׳?

צו פערענטפערען דיזע פראגע, וועל איך זאָגען, אז אהבה, ווי עס איז שוין פריהער ארומגערעדט געוואָרען, קען מען אויסדריקען אויף דרייערליי אופנים. איינער קען אויסדריקען ליעבשאפט צו אן אנדערען דורך פערליערען געלד פון יענעמס טובה וועגען, אָבער זיין געזונד און זיין לעבען וועט ער פאר איהם ניט אוועקגעבען. אן אנדערער וועט פאר דעם וואָס איז איהם ליעב אוועקגעבען אי זיין געלד, אי א טהייל פון זיין קערפּער, אבי עס קאָסט איהם ניט זיין לעבען. א דריטער ווידער איז אזוי איבערגעגעבען צו די וואָס זיינען איהם ליעב, אז עס איז פאר איהם ניט צו שווער אוועקצוגעבען פאר זיי זיין פערמעגען, זיין קערפּער און אויך זיין זעעלע. דאָס הייסט: ער וועט זיך פאר זיי אפילו לאָזען ממית׳ן. און מיר ווייסען, אז אברהם אבינו האָט ארויסגעציינט זיין ליעבשאפט צו גאָט מיט די אלע דריי אופנים. ער האָט פון זיינטוועגען מפקיר געווען זיין פערמעגען, זיין קערפּער און זיין זעעלע. אברהם אבינו, ווייסען מיר, איז געווען א מכניס אורח. ער פלעגט דורכגעהער אָדער דורכפאָהרער אריינעהמען צו איהם אין הויז, פלעגט זיי געבען עסען און טרינקען און זיי לערנען און ערקלעהרען גאָט־הייט. דאָס האָט איהם געקאָסט געלד, אָבער ער האָט ניט געאכטעט דאראויף, אזוי לאנג ער האָט מיט דעם עפּעס אויפגעטהאָן פון גאָטס וועגען. עס ווערט אויך דערציעהלט אין דער תורה, אז אברהם האָט געזאָגט צום מלך פון סדום: ״אם מחוט ועד שרוך נעל״ — איך וועל ביי דיר ניט נעהמען אפילו קיין פאָדים, קיין שוך בענדעל, כדי דו זאָלסט ניט זאָגען ״אני העשרתי את אברם״ — איך האָב אברם׳ען רייך געמאכט. דערפון זעהט מען אויך, אז געלד האָט ביי איהם קיין ווערדע געהאט און ער האָט עס פרייוויליג אוועקגעגעבען אויס

ליעבשאפט צו גאט. און אז ער האט מפקיר געווען זיין קערפער פון גאטס וועגן, ווייסען מיר, פון דעם וואס ער האט זיך מל געווען און זיך פערשאפט קערפערליכע יסורים, ווייל דאס איז געווען גאטס רצון. און אז ער איז אויך ווילינג געווען אוועקצוגעבען זיין נשמה, זיין לעבען צו גאט, ברוך הוא, ווייסען מיר פון דער עקידה, וואס עס איז פאר איהם רעכט געווען מקריב צו זיין יצחק'ן, זיין איינציגען זוהן, וואס ער האט ליעב געהאט אזוי ווי זיין נשמה, כדי מכלא צו זיין דעם בעשעפער'ס רצון און אוים ליעבשאפט צו איהם. און געפיהרט האט ער יצחק'ן צו דער עקידה מיט גרויס חשק, ווייל זיין ליעבשאפט צו גאט איז געווען אן אמת'ע, א ריינע און א זויבערע. דאס איז די העכסטע מדרגה פון אהבת ה׳, וואס ניט יעדער מענש קען דערגרייכען, ווייל דאס איז גענגען די נאטור געזעץ פון מענשען און אויף אזוי פיעל ברעכען די נאטור איז זעהר א שווערע זאך.

און אויב עס געפינען זיך יחידים, איינצעלנע מענשען, וואס זיינען זיך מוסר נפש אוים ליעבשאפט צו גאט, קען דאס אנדערש ניט זיין סיידען דורך די גענאדען פון בעשעפער און דורך זיין ארויסהעלפען זיי אז דער יצר הרע זאל זיי ניט בעזיגען. און גאט קומט זיי צוהילף דערפאר וואס זייער גאנצע מיה און פלייס איז פון זיינטוועגען, צו דיענען איהם און מקיים זיין די מצות פון זיין תורה ערנסט און אויפריכטיג מיט אמת'ע איבערגעבענהייט און מיט'ן גאנצען הארצען, אזוי ווי די געטליכע נביאים און אויסערוועהלטע צדיקים. אבער ניט יעדער איינער קען קומען צו אזא הויכע מדרגה, ווייל די נאטור און דער יצר הרע שטעהען אין וועג.

אבער די אנדערע צוויי פונקטען — ליעב האבען גאט מיט געלד און מיט'ן קערפער, ניט מוסר נפש זיין זיך, זייען בערייט אוועקצוגעבען דעם גאנצען לעבען פון גאט'ס וועגען, דאס קענען דאס רוב מענשען נאכקומען, ווען נור זיי ווילען און גיבען זיך אפ מיט דעם, אזוי ווי מיר האבען פריהער געזאגט אין דיעזען שער. און א בעווייז אז דער וואס קומט נאך די צוויי פונקטען איז אויך א פאלקאמענער אוהב ה׳ קענען מיר נעהמען פון איוב'ן. אין איוב ווערט דערצעהלט אז דער שטן האט געזאגט צו גאט: "החנם ירא איוב אלהים? הלא אתה שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו" — צו אומזיסט האט איוב מורא פאר גאט? דו, גאט, האסט דאך בעשיצט איהם, זיין הויז געזונד און אלעם וואס ער פערמאגט. עס געהט איהם, הייסט עס, גוט דעריבער זינדיגט ער ניט. פרוביר אבער בעריהר זיין פערמעגען, פערארים איהם, וועסטו זעהן אויב ער וועט דיך ניט לעסטערען. דעם שטן'ס טענה איז געווען, אז איוב מאכט מיט גאט מסחר. ער איז עהרליך און פרום דערפאר וואס גאט גיט איהם רייכטהום און כבוד. זאל איהם אבער גאט אויפהערען געבען זיין סחורה, וועט איוב איהם אויפהערען צאהלען. האט גאט געזאגט צום שטן: "אלעם וואס איוב פערמאגט גיב איך איבער אין דיינע הענד. דו קענסט עס ביי איהם אוועקנעהמען, אבער איהם אליין זאלסטו ניט בעריהרען און מיר ווען זעהן אויב זיין ליעבשאפט צו מיר וועט געענדערט ווערען אדער ניט". ווערט ווייטער דערצעהלט, אז פון איוב'ס פערמעגען איז גאר ניט געוואר, זיינע קינדער זיינען געשטארבען און ער איז אליין פערבליעבען דערזעלבער צדיק און זיך אויסגעדריקט: "ערם יצאתי מבטן אמי וערם אשוב" — א נאקעטער בין איך ארויס פון מיין מוטער'ס בויך און א נאקעטער וועל איך זיך אומקעהרען, א

נאקעטער, הייסט עס, וועל איך שטארבען און גאר ניט מיטנעהמען אין קבר. און נאכהער איז דער שטן צוגעשטאנען צו גאט, ער זאל אויף איוב׳ן אנשיקען יסורים, ער זאל ליידען קערפערליך. דער שטן האט אזוי געזאגט: עס זיינען דא א סך מענשען וואס וועלען אוועקגעבען זייער געלד און זייערע ווייבער און קינדער, אבי צו פערהיטען זייערע אייגענע קערפערס. דעריבער איז דאס וואס איוב איז פערארימט געווארען און האט פערלארען זיינע קינדער און פער־בליעבען טריי צו דיר איז נאך ניט קיין ראיה, אז ער האט דיך באמת ליעב. פרוביר נור שיק אויף איהם אן קערפערליכע ליידען, וועסטו דאמאלס זעהן אויב זיין הארץ וועט פערבלייבען גאנץ מיט דיר. האט דער בורא, ברוך הוא, דעם שטן דאס אויך ערלויבט, און איוב איז געווארען א שרעקליכער בעל יסורים און דאך איז ער פערבליעבען ביי זיין צדקות אזוי ווי פריהער, און האט זיין ווייב אויסגערעדט א שלעכט ווארט, א פאראיבעל אויף גאט, האט זיך איוב אויף איהר געבייזערט און געזאגט: ״כדבר אחת הנבלות תדברי״ — דו רעדסט ווי א זינדיגע, ווי א פערברעכערין.

דערפון האט מען געזעהן איוב׳ס טרייע ליעבשאפט און איבערגעבענהייט צו גאט, ער האט געדולדעט און געליטען און זיין הארץ איז ניט אפגעטראטען פון גאט און זיין אמונה איז ניט אפגעשוואכט געווארען. א בעוויז: אז ער האט נאכהער געזאגט צו זיינע חברים: ״אם יקטלני לו איחל״ — אפילו אויב גאט וועט מיך הרג׳ענען, וועל איך אלץ צו איהם האפען. און גאט האט איהם דער־פאר געלויבט און אויף זיינע חברים פערדרוס געהאט דערפאר וואס זיי האבען געהאט אנדערע מיינונגען, אזוי ווי עס ווערט דערצעהלט אין איוב קאפ. מ״ב.

און איהר זעהט דאך ווי איוב׳ס האנדלונג איז געוועזען ביי גאט אנגעלייגט, אז ער האט איהם צוזאמענגעפארט מיט צוויי צדיקים און זיי ארויסגעשטעלט אלס מוסטער, אלס ביישפיעל פון אמת׳ע צדיקים, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין יחזקאל: ״נח, דניאל ואיוב״. און דער בעשעפער האט נאכהער איוב׳ן געהאל־פען און איהם צוריקגעבראכט צו זיין אמאליגען שטאנד, און אזוי איז מיט אלע וואס ווערען געפרובט מיט נסיונות, ווערען זיי נאכהער געהאלפען און געניסען גוטעס, אויב ניט אויף דער וועלט, איז אויף יענער וועלט.

און אזוי ווי איוב אזוי האבען אויך געהאנדעלט אלע פערצייטיגע צדיקים, וואס האבען דורכגעמאכט געוויסע נסיונות, נאך גרעסערע ווי איוב, אזוי ווי דניאל און זיינע חברים, וועלכע דער מלך בבל האט אריינגעווארפען אין א קאלך אויווען און אין לייבען גרוב, און די עשרה הרוגי מלכות, די צעהן תנאים, וואס זיינען דורך די רוימער אומגעקומען אויף קידוש השם, און אנדערע, וואס האבען זיך מוסר נפש געוועזען פון גאטס וועגען און מקים געוועזען דעם ״ואהבת״ אפילו מיט זייערע נשמות, מיט זייערע לעבענס, ווייל מען האט זיי פון הימעל געהאלפען אז זיי זאלען דערגרייכען די העכסטע מדרגה פון אהבת ה׳.

און דער וואס פלייסט זיך, דער וואס סטארעט זיך שטענדיג צו קריגען דעם געפיהל פון אהבת ה׳, צו אוים האפנונג אויף בעלוינונג אדער אוים מורא פאר שטראף אויף דער וועלט; אויב ער איז מקים די תורה און מצוות און גיט זיך די מיה צו דערגעהן און טהאן וואס מעהר, וואס דאס קענען דאס רוב מענשען נאכקומען, וועט איהם דער בעשעפער שטארקען און העלפען צו קומען צו דער העכסטער מדרגה פון אהבת ה׳. ער וועט דאן ליעב האבען גאט ניט אוים האפנונג און ניט אוים מורא, נור צו גרויסען און דערהויבען דעם נאמען

פון בורא יתברך. אזא ליעבשאפט איז אריבער דער מענשליכער נאטור. פאר אזא ליעבשאפט קען שוין א מענש מפקיר זיין זיין פערמעגען, זיין קערפער און אפילו אויך זיין נשמה. אזוי ווי די חז"ל האבען געזאגט: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" — א מענש זאל זיך שטענדיג פערנעהמען מיט לערנען תורה און טהאן מצוות, אפילו ניט פון גאטס וועגען, נור אויס האפנונג פאר שכר אדער מורא פאר עונש, און ער וועט שוין במילא קומען דערצו אז ער וועט דיענען גאט טאקי בלויז פון גאטס וועגען, ניט האבענדיג דערביי קיינע אנדערע כונות. און דער פסוק זאגט אין משלי: "אני אוהבי אהב ומשחרי ימצאונני" —גאט זאגט: די וואס האבען מיך ליעב, ליעב איך און מיינע פארשער געפינען מיך.

פרק ה'

און וואס זיינען די זאכען וואס פערדארבען, וואס מאכען קאליע אדער שטערען די ליעבשאפט צו גאט? דיעזע זיינען דא א סך. מענשען וואס זיינען הינטערשטעליג אין די מדות וואס ברייגנען צו אהבת ה', ווי מיר האבען ערקלעהרט אין פאריגען שער, קענען ניט זיין גאטס ליעבהאבער. מען מוז פריהער נאכקומען די הקדמות, די פאר־זאכען און דאן ערשט קריעגט מען דעם אמת'ן געפיהל פון אהבה, פון הערצליכע ליעבשאפט.

דער וואס קומט ניט נאך די אלע אנדערע לעהרען וואס זיינען דערמאהנט געווארען אין דיעזען ספר, וועלכע איך פערשפאר איבער'חזר'ן, קען אויך ניט קומען צו דער מדרגה פון אמת'ע אהבת ה'. מען מוז פריהער נאכקומען אלעם וואס איז געזאגט געווארען אין פאריגע שערים, דאן קען מען קומען צו דער הויפט מדרגה, צום תכלית פון דיענען גאט, צו ווערען אן איבערגעגעבענער אוהב ה'.

און אפילו דער וואס קומט נאך אלעם, נור ער פיהלט א שנאה צו דיא וואס גאט האט ליעב און האט ליעב די יעניגע וואס גאט האט פיינט איז ער אויך ניט קיין אוהב ה'. מען קען איהם ניט רעכענען צווישען גאט ליעב־האבער, ווייל ער איז דאס ניט, כאטש אפילו אין פרטים צייגט ער זיך ארויס אלס אמת פרומער און גאטספארכטיגער. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה'" — דער וואס מאכט גערעכט דעם רשע און בעשולדיגט דעם צדיק; דער וואס פיהלט ליעבשאפט צו שלעכטען מענשען און שנאה צו א גוטען, האט גאט פיינט. אין אן אנדער ארט זאגט דארט דער חכם: "עוזבי תורה יהללו רשע" — די וואס פערלאזען די תורה ריהמען דעם רשע. דאס הייסט, אז ליעב האבען א רשע, איינעם וואס דיענט ניט גאט, איז א סמן פון אונטרייהייט צו גאט און זיין תורה, ווייל דאס גופא שטערט דעם מענשען פון זיין אן אויפריכטיגער אוהב ה'.

פרק ו'

איצט וועלען מיר ערקלעהרען די צייכענס, די סמנים דורך וועלכע מען קען דערקענען א ריכטיגען אוהב ה'. די סמנים זיינען פערשיעדענע.

א ריכטיגער גאטס ליעבהאבער דארף זיין צוריקגעצויגען פון אלעם וואס

קען איהם מאכען וועלכע ניט איז שטערונג אין גאָטעס דיענסט. ער דארף זיין צוריקגעהאלטען פון מותרות, פון איבעריגע זאכען, אהן וועלכע מען קען אויסקומען, ווייל דאָס יאָגען זיך נאָך מותרות האלט אָפּ א מענשען פון עבודת ה׳. ווידער דארף ביים אמת׳ן אוהב ה׳ ליגען די מורא פאר גאָט אויף׳ן פנים. מען דארף אויף איהם דערקענען אז ער איז א גאָטספאַרכטיגער, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין דער תורה: "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" — גאָט׳ס מורא זאָל ליעגען אויף אייערע פנים׳ער, כדי איהר זאָלט ניט זינדיגען. זעהט מען דאָך דערפון, אז די יראה, די מורא פאר גאָט איז אויפ׳ן מענשען אנזיכטיג און מען קען דאָס בעמערקען אויף זיין פנים.

און די מורא קען זיין אויף צווייערליי אופנים. ערשטענס, די מורא פאר שטראָף אָדער נסיונות. ער זעהט אז מענשען האָבען צרות אלס שטראָף פאר זייערע זינד אָדער ווייל גאָט שטעלט זיי צו פּראָבע, און עס בעפאלט איהם א פחד טאָמער וועלען אויף איהם אויך אָנגעשיקט ווערען צרות און יסורים. ווי וואָלט אָבער געווען, ווען ער זאָל זיכער זיין אז עס וועט איהם קיינע בייזעס געשעהן, וואָלט ער ניט מורא געהאט פאר גאָט. און אזא יראה איז ניט קיין פאָלקאָמענע, אזוי ווי א געוויסער חסיד האָט אמאָל געזאָגט: איך שעהם זיך פאר גאָט צו דיענען איהם צוליעב בעלוינונג און שטראָף, ווייל אזוי האנדעלט אן אומטרייער קנעכט. אויב ער האָט מורא אז זיין הארר וועט איהם בעשטראָפען אָדער ער האָפט אז ער וועט איהם גוט בעלוינען, טהוט ער זיין ארבייט; און אויב ניט, אויב ער האָט ניט וואָס מורא צו האָבען און צו האָפען, פערנאכלעסיגט ער זיינע פפליכטען. דעריבער דיען איך גאָט ניט צוליעב קיין אורזאך, נור ווייל מען דארף איהם דיענען. דער צווייטער אופן פון יראת ה׳ איז, וואָס מען האָט פאר איהם מורא אויס עהרע־פורכט, ווייל ער איז גרויס און דערהויבען. אזא מין יראה טרעט קיינמאָל ניט אָפּ פון מענשען און שיידט זיך מיט איהם ניט זיין גאנצען לעבען. און דאָס איז די העכסטע מדרגה פון יראה און זי ברייננגט צו ריינע און אויפריכטיגע ליעבשאפט צו גאָט, צו פיהלען א שמערצליכע בענקשאפט צו איהם.

און דער וואָס קומט צו דיעזער מדרגה פון יראת ה׳, וועט פאר קיינעם ניט מורא האָבען און וועט קיינעם ניט ליעב האָבען אויסער דעם בעשעפער, אזוי ווי א געוויסער פרומער מאַן האָט דערצהלט אויף איינעם א גאָטספאַרכטיגען, אז ער האָט איהם געפונען שלאָפענדיג אין א מדבר. האָט ער איהם געפרעגט: "האָסטו קיין מורא ניט צו שלאָפען דאָ, וואו עס געפינען זיך לייבען און אנדערע ווילדע, געפעהרליכע חיות?" און יענער מאַן האָט געענטפערט: "איך שעהם זיך פאר גאָט אז ער זאָל מיך זעהן מורא האָבענדיג פאר אימיצען אויסער איהם.

נאָך א סימן דורך וועלכען מען קען דערקענען אז אמת׳ן אוהב ה׳ איז, אז עס זאָל ביי איהם זיין אלץ איינס אויב מען לויבט איהם אָדער מען שענדט איהם בעת ער איז בעשעפטיגט מיט דיענען דעם בורא יתברך. ווען ער מאכט לייט אויפמערקזאם צו טהאָן גוטעס און זיך דערווייטערען פון שלעכטעס, זאָל איהם ניט קימערען אויב זיי דאנקען איהם דערפאר אָדער זיי שפּאָטען פון איהם און זיינען איהם מבזה. ביים אמת׳ן אוהב ה׳ דארף אויך רעכט זיין אוועקצוגעבען זיין געלד, זיין קערפּער און זיין לעבען פון גאָטס וועגען, אזוי ווי דוד המלך

זאָגט אין תהלים: "כי עליך הורגנו כל היום" — פאַר דיר, גאָט, האָבען מיר זיך מוסר נפש געווען, גרייט געווען גע'הרג'עט צו ווערען.

אן אמת'ער, אויפריכטיגער אוהב ה׳ דאַרף שטענדיג האָבען אויף זיין צונג גאָטס נאָמען און ליבען און דאַנקען איהם, אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים: „ולשוני תהגה צדקך" און „ימלא פי תהלתך" — מיין צונג טהוט ריידען פון דיין (גאָט'ס) גערעכטיגקייט, מיין מויל איז פול מיט דיין לויב. ער דאַרף אָבער ניט שווערען מיט'ן נאָמען פון בעשעפער אומזיסט אדער מיט א פאַלשע כונה אדער אין פערבינדונג מיט א קללה. וואָס הייסט אן אומזיסטע שבועה? וואָס מיינט שווערען מיט גאָט'ס נאָמען אומזיסט? דאָס מיינט, ווען מען שווערט מיט גאָט'ס נאָמען, ווען מען דאַרף גאָר ניט שווערען, ווען בית דין איז ניט מחייב קיין שבועה און א שבועת שקר, א פאַלשע שבועה איז, ווען בית דין הייסט איינעם שווערען בעת ער האָט א דין תורה מיט אימיצען, אָבער ער שווערט פאַלש, אויף א זאַך וואָס איז נישט דער ריינער אמת. און אז אוהב ה׳ דאַרף זיך היטען אז ער זאָל נישט געבראַכט ווערען צו שווערען מיט דעם בעשעפער'ס נאָמען אפילו ווען דאָס איז אמת. ווארום אז מען ווערט געוואָהנט מיט שבועות, קען מען אַמאָל אויך קומען צו א פאַלשע שבועה. אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין תהלים: „נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו" — דער וואָס האָט ריינע הענד, דער וואָס בעריהרט ניט פרעמדעס, און א זויבערע הארץ, וואָס שווערט ניט אומזיסט. און אין מלאכי איז דאָ א פסוק: "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה" — די וואָס פאַרכטען מיין נאָמען, זאָגט גאָט, וועט די זון פאַר זיי שיינען צו גוטען און וועט זיי ברייגען היילונג. האָבען די רז"ל געזאָגט, אז "יראי שמי" מיינט מען דיא יעניגע וואָס האָבען מורא ארויסצוברייגען גאָט'ס נאָמען אומזיסט, ווען מען דאַרף עס ניט טהאָן.

און דאָס דערמאָהנען גאָט'ס נאָמען אין פערבינדונג מיט א קללה מיינט, דאָס וואָס מענשען שילטען אָדער זידלען איינע די אנדערע און דערמאָהנען דערביי דעם נאָמען פון בעשעפער, און דאָס איז א גרויסע חרפה פאַר א מאמין. און דער פּראָסטער עולם האָט זיך געפונען א היתר צו שילטען און זידלען מיט גאָט'ס נאָמען, ווייל זיי ווילען די קללות אָדער זידלערייי מאַכען שטאַרקער, מעהר אויסדריקענד. און אויף זיי זאָגט דער חכם אין משלי: "כשחוק לכסיל עשות זימה" — אזוי ווי לאַכען איז א לייכטע זאַך, אזוי איז פאַר'ן נאַר לייכט צו טהאָן שענדליכע זאַכען,, ווי ריידען לשון הרע, דערמאָהנען גאָט'ס נאָמען ווען מען קען זיך בעגעהען אָהן דעם, און דאָס גלייכען.

צו די סימנים פון א ריכטיגען אוהב ה׳ בעלאַנגט אויך די מדה, אז ווען מען זאָגט עפּעס אימיצען צו זאָל מען דערביי זאָגען "אם ירצה השם" — אויב גאָט וועט וועלען. אן אוהב ה׳ האַרף זיך ניט פערלאָזען אויף זיך אז ער קען עפּעס אליין אויפטהאָן אפילו אין דער נעהענסטער צוקונפט. ווען א מענש, למשל, פערשפּרעכט דעם צווייטען אז ער וועט איהם באַלד באָרגען געלד, דאַרף ער צולייגען די ווערטער "אם ירצה השם" און דאָס איז צוליעב צוויי זאַכען; ערשטענס, אויס מורא טאָמער וועט איהם דער טויט אָנקומען פּלוצלונג און ער וועט ניט קענען מקים זיין דעם צוזאָג, און צווייטענס, ווייל ער וויים דאָך ניט אויב דאָס וואָס ער פערשפּרעכט יענעם איז בעשערט פון גאָט. טאָמער

איז דאָס ניט די גזירה פון השם יתברך, וועט ער דאָס ניט דורכפיהרען אפילו אויב ער וועט ניט שטארבען.

דעם אמת'ן אוהב ה׳ קען מען אויך דערקענען אן דעם, וואס ער מאכט אנדערע טרעטען אין גאָט'ס וועגען און לערענט זיי ווי צו דיענען גאָט מיט גוטען אדער מיט בייזען ווי נויטיג איז לויט די צייט, דעם פלאץ און די סארטען מענשען און זייערע שטופען. אין דעם ענין פון בעקעהרען מענשען צו גאָטעס דיענסט דארף מען ניט האנדלען מיט אלעמען גלייך. מיט איינעם דארף מען רידען ווייכע רייד און מיט אן אנדערען — הארטע; ביי אן איידעלען מענשען קען מען דאָס פועל'ן מיט א ביסעלע אויפקלעהרונג און א פראסטאק, א טעמפען מח דארף מען מוסר'ן אויף אן אנדער אופן. אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין משלי: ״ישמע חכם ויוסף לקח״ און ״לתת לפתעום ערמה״ — דער קלוגער וועט הערען וועט ער מעהר לערנען, און דער נאר, דער פראסטאק וועט קליגער ווערען. און דו דארפסט, ברודער, וויסען, אז ווען אפילו א גלויביגער, א פרומער מאָן זאל קומען צו דער העכסטער מדרגה פון פרומקייט; ווען אפילו ער זאל זיך פערגלייכען אין גאָטעס דיענסט און אין ליעב האבען גאָט מיט די הימעלשע וועזענס, מיט די מלאכים, וועט ער נאך אלץ האבען וועניגער זכיות ווי דער וואס צייגט אן אנדערען דעם ריכטיגען וועג און ברייננט רשעים צו גאָטעס דיענסט, ווייל די זכיות פון דעם וואס בעקעהרט אנדערע צו גאָט פערגרעסערען זיך אין אלע טעג און אין אלע צייטען. ווארום וואס מעהר די בעקעהרטע טהוען גוטעס, אלץ גרעסער ווערט דער זכות פון די וואס האבען זיי געבראכט דערצו.

דאס איז א משל צו צוויי סוחרים וואס זיינען ערגיץ געקומען טהאן מסחר. האט איינער געהאט איין מין סחורה און וועלכע ער האט פערדיענט צעהן מאָל אזוי פיעל וויפיעל עס האָט איהם געקאסט און דער סך הכל איינגאָהמע דער קרן מיט'ן ריוח, איז געווען הונדערט גילדען. דער צווייטער אבער האט געהאט פיעלע מינים סחורות, וועלכע ער האט פערקויפט בלויז פאר צוויי מאל אזוי פיעל וויפיעל ער האט דערפאר בעצאהלט און ער האט איינגענומען צעהן טויזענד גילדען. קומט אויס אז דער ערשטער, כאטש ער האט געמאכט אזוי פיעל ריוח אן זיין סחורה האט בסך הכל פערדיענט ניינציג גילדען מיט צעהן עלפטעל גילדען. ווארום אז ער האט איננאנצען איינגעלייזט הונדערט גילדען איז אין דעם געווען דער קרן און צעהן מאל אזוי פיעל פראפיט. הייסט עס, אז געקאסט האט איהם די סחורה אן עלפט־חלק פון די הונדערט גילדען — ניין מיט אן עלפטעל גילדען און פערדיענט האט ער ניינציג מיט צעהן עלפטעל גילדען דער צווייטער אבער, וואס האט בלויז געמאכט ריוח נאך אמאל אזוי פיעל ווי די סחורות האבען איהם געקאסט, האט פערדיענט פינף טויזענד גילדען. נמצא, אז דער וואס האט מעהרערע סחורות, מאכט מעהר פראפיטען אפילו ווען ער ברייננט זיי אויס מיט קיין גרויסען ריוח.

אזוי, ברודער, איז אויך מיט דעם וואס איז בלויז מתקן זיין אייגענע נשמה, דער וואס איז פאר זיך פרום, אבער ער אינטערעסירט זיך ניט צו מאכען לייטען פרום, הייסט עס, אז ער האט ניט מעהר ווי איין סארט סחורה און זיין ריוח, זיין זכות איז קליין, וועהרענד דער וואס איז מתקן זיין אייגענע נשמה און אויך די נשמות פון אנדערע, דער וואס איז אליין פרום און מאכט אנדערע פרום, הייסט עס, אז ער ברייננט אויס א סך מינים סחורות, זיינען זיינע פראפיטען, זיינע זכיות מעהר. אזוי ווי אונזערע אלטע חכמים האבען געזאגט: ״כל המזכה את

הרבים אין חטא בא על ידו" —דער וואס איז מזכה פיעלע, דער וואס פיהרט ארויף מענשען אויפ׳ן דרך הישר, קומט איהם קיין זינד צו דער האנד. אויף משה רבנו ווערט געזאגט: „משה זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו" — משה איז געווען פרום און האט מעהרערע פרום געמאכט, איז די מעשים טובים פון יענע אנגעהאנגען אן איהם. אין משלי איז דא א פסוק: „ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב" — די שטראפער, די מוסר זאגער וועט וואויל זיין און עס וועט אויף זיי קומען גוטע ברכות. אין דניאל ווערט געזאגט: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" — די וואס מאכען מעהרערע מענשען פאר צדיקים, וועלען אויביג לייכטען ווי די שטרען. דעריבער האט דער בעשעפער אנגעזאגט אין דער תורה: „הוכח תוכיח את עמיתך" — ווען דו זעהסט אז איינער געהט ניט בדרך הישר זאלסטו איהם שטראפען. און די רז"ל האבען געזאגט: "עד היכן היא תוכחה?" — ווי ווייט דארף מען געהן מיט שטראפען די וואס פערנאכ־לעסיגען צו דיענען גאט? זאגט דארט רב: "עד קללה"— אויב גוטע רייד העלפט ניט, דארף מען זיי שילטען און זידלען. און שמואל זאגט אז מיט שילטען און זידלען איז מען נאך אויך ניט יוצא. און אויב דאס העלפט ניט, דארף דער פרומער די ניט־פרומע שלאגען. און שלמה המלך זאגט אין משלי: "מוכיח אדם אחרי חן ימצא" — דער וואס שטראפט אימיצען, וועט שפעטער פון יענעם געליעבט זיין.

דעם אויפריכטיגער אוהב ה׳ קען מען אויך דערקענען אז זיין פרייד און פארגענינגען וואס ער האט פון זיינע זכיות, פון די מעשים טובים וואס ער טהוט, וייל זיין שמחה איז אנדערש ווי די שמחה פון א ניט ריכטיגען אוהב ה׳. ער פרעהט זיך ניט אויס גאוה אדער כדי אויסצופיינען זיך אז ער איז א צדיק. ער פרעהט זיך פון דער מצוה וואס ער טהוט און האט ניט דערביי קיינע אנדערע פניות. און אין דער זעלבער צייט וואס ער איז זיך משמח מיט די גוטעס וואס ער טהוט איז ער זיך מצער און טרויערט אויף זיינע זינד און האט אויף זיי חרטה. אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: „פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך"— פון מיינע אויגען רינען קוואלען וואסער, דאס הייסט, טרעה־רען דערויף וואס מען היט ניט דיין (גאט׳ס) תורה.

פון די ווייטערע סמנים פון א ריכטיגען אוהב ה׳ איז אויב ער טהוט תפלה ביי נאכט און פאסט בייטאג, אויב נור ער קען דאס אויספיהרען. ווארום די ביינאכטיגע תפלה איז א ריינערע, א מעהר זויבערע אין איינינגע פרטים. ביינאכט איז א מענש מעהר פריי פון זיין בעשעפטיגונג ווי ביי טאג און די געדאנקען זייי־נען איהם קלעהרער. ביי נאכט איז דער לוסט צו עסען און טרינקען קלענער ווי בייטאג און ער קען זיינע געדאנקען מעהר קאנצענטרירען אויף דער תפלה. ביי נאכט איז ער איינזאם, מענשען קומען איהם זעלטען בעזוכען און ער ווערט ניט געשטערט. ביי נאכט רוהען דעם מענשען׳ן חושים, ער האט ניט אויף וואס צו קוקען און וואס צו הערען און פון וואס בעגייסטערט צו ווערען. און אין זיינע רעיונות קומען ניט אריין קיינע אנדרע זאכען אויסער זיין תפלה. ווען א מענש טהוט תפלה ביינאכט קען ער ניט אין זינען האבען אויסצופיינען זיך פאר לייטען, ווייל ער איז דאך דאס רוב אליין און זעלטען ווען עס איז דערביי פאראן א זייטיגער מענש. די ביינאכטיגע תפלה האט נאך א מעלה, וואס דער מתפלל קען זיך דאמאלס פעראייניגען מיט גאטס אנדענקען אזוי ווי צוויי גע־ליעבטע ווען זיי זיינען אליין און גיסען אויס זייערע ליעבעס געפיהלען איינע

פאר די אנדערע. אזוי ווי ישעיה הנביא זאגט: ״נפשי אויתיך בלילה — ״מיין נשמה גלוסט דיך, גאט, ביינאכט. אין שיר השירים ווערט געזאגט: ״על משכבי בלילות״— אין די נעכט אויף מיין געלעגער זוך איך, טראכט איך וועגן דאס וואס איז מיר ליעב. אין די הייליגע שריפטען זיינען דא א סך פסוקים וואס צייגען דעם פארצוג פון ביינאכטיגע תפלות. אין תהלים ווערט געזאגט: „זכרתי בלילה שמך ה׳, ״חצות לילה אקום להודות לך״ און ״צעקתי בלילה״ — ביינאכט דערמאהן איך, גאט, דיין נאמען; איך שטעה אויף האלבע נאכט לויבען דיך, איך האב געשריען צו גאט ביינאכט. אין איכה זאגט דער נביא ירמיה: ״קומי רוני בלילה״ — שטעה אויף און טהו תפלה צו גאט ביינאכט, און נאך פיעלע ענליכע פסוקים.

און צום סוף פון דיעזען ספר האב איך פערפאסט שארפע ווערטער, וועלכע איך רוף „תוכחה״ — שטראף רייד. ווער עס לייענט עס, ערוועקט עס איהם צו תשובה און תפלה. אבער דער עיקר איז ניט מיין תוכחה אדער אנדערע תפלות, וואס מען ברייגנגט בלויז ארויס פון מויל. דער עיקר פון תפלה איז כונה. און זאל אין דעם דיין צונג ניט זיין פריהער פון דיין הארץ. דאס הייסט: דו זאלסט ניט ארויסברייגנגען ווערטער פון דיין מויל, איידער דו בעטראכטסט זייער בעדייטונג און דו קענסט זיי ארויסזאגען מיט׳ן גאנצען הארצען. ווארום אביסעל מיט כונה, מיט א ריינעם געוויסען איז בעסער ווי א סך תפלות וואס לויפן ארויס פון צונג און דאס הארץ איז דערביי ניטא. א געוויסער חסיד האט אמאל געזאגט: איהר זאלט ניט לויבען גאט מיט א פוסטע לויב, דאס הייסט: אזא לויב וואס דאס הארץ איז ניט דערביי, אזוי ווי דוד המלך ע״ה זאגט אין תהלים: „בכל לבי דרשתיך״, „חליתי פניך בכל לב״, „לבי ובשרי ירננו אל אל חי״ — מיט מיין גאנצע הארצען פארש איך דיך, גאט; איך בעט ביי דיר מיט׳ן גאנצען הארצען; מיין הארץ און מיין לייב זינגען צום לעבעדיגען גאט.

צו די סמנים פון אן אמת׳ן אוהב ה׳ בעלאנגט אויך די מדה פון פרעהען זיך מיט גאט, ברוך הוא, און מיט זיינע גוטע לעהרען, און דאס גלוסטען, דאס געניינגט זיין צו ערפילען זיין רצון און דאס זיין בארימהערציג און פריינדליך צו די וואס האבען פאר איהם מורא, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: ״חבר אני לכל אשר יראוך״, ״ישישו וישמחו בך כל מבקשך״, ״בדרך עדותיך ששתי — איך בין א געזעלען, א גוטער ברודער מיט אלע וואס האבען פאר דיר (גאט) מורא; עס זיינען לוסטיג און פרעהען זיך מיט דיר, גאט, אלע וואס זוכען דיך, וואס האבען צו דיר א בעגעהר; אין וועג פון דיין תורה האב איך זיך געפרעהט. און חבקוק הנביא האט געזאגט: ״ואני בה׳ אעלוזה אגילה באלהי ישעי״ — איך, בין זיך משמח מיט גאט, איך פרעה זיך מיט גאט מיין העלפער.

פרק ז׳

מיר קומען איצט צום זיעבעטען פונקט וועגען דער פראגע: צו וואס אהבת ה׳ פיהרט דעם מענשען. די מדה פון ליעב האבען גאט פיהרט צו פיעלע זאכען, אבער איך וועל נור דערמאהנען די וואס וועלען מיר צום האנד קומען.

די לייט וואס ווייסען זייער גאט און וואס ער פערלאנגט פון זיי, צו וואס פאר א צוועק, הייסט עס, ער האט זיי בעשאפען; די וואס ווייסען און פער־

שטעהען, אז גאָט איז זייער פיהרער און שפייזער און ער נעוועלטיגט און האָט די דעה איבער די טהאטען פון מענשען; די יעניגע וואָס עס איז ביי זיי קלאָהר, אז קיין זאך סאי אין וועלטליכע ענינים, סאי אין ענינים פון דער תורה און מצוות קען א מענש ניט דורכפיהרען אָהן דעם רצון און הילף פון השי״ת; די וואָס זיינען אין דעם איבערצייגט אוים ליעבשאפט און איבערגעבענהייט צו גאָט, פיהרט עס זיי דערצו, אז זיי זיינען ניט קיין איבערקלייבער אין זייערע אינטער־רעסען. זיי זאָגען ניט אז דאָס איז בעסער ווי יענעס און זיי האָבען בטחון אין בעשעפער, אז ער וועט פאר זיי אויסקלייבען דאָס בעסטע און דאָס ריכ־טיגסטע. און וויסענדיג אז די תורה זאָגט זיי אָן אויף געוויסע זאכען וואָס זיי זאָלען טהאָן און וואָס זיי זאָלען ניט טהאָן, ווערט די לוסט צו וועלטליכע תענוגים ביי זיי אָפּגעשוואכט און זיי האלטען זיך צוריק פון דעם. זיי אכטען ניט אויף קערפערליכע פערגעניגענס און שטעלען זיך אָפּ ביי דעם וואָס די תורה הייסט זיי. זיי פיהלען דאן א בענקשאפט צו גאָט און צו זיין הייליגען רצון און די וועלט און אלעם וואָס מען קען אין איהר געניסען האָט ביי זיי קיין ווערדע ניט.

די אהבת ה׳ ברייננגט די מענשען צו האָפען און ערוואַרטען פון גאָט מיט׳ן גאַנצען הארצען, אז ער וועט זיי העלפען דורכפיהרען אלעם וואָס זיי האָבען אין זינען צו טהאָן פון זיינטוועגען, און דעם ענין פון מקים זיין זייגע מצות. און אז זיי פיהרען דורך וועלכע גוטע זאך, דאנקען זיי און לויבען גאָט דערפאר, און ביי גאָט איז זייער סטארען זיך צו טהאָן גוטעס אָנגעלייגט. און אויב זיי קענען ניט ארויסווייזען בפועל דאָס וואָס זיי האָבען פאַרגענומען אין זייערע מחשבות; אויב זיי זיינען צו שוואך דורכצופיהרען א געוויסע גוטע טהאט וואָס זיי האָבען אין זינען געהאט דורכצופיהרען, ענטשולדיגען זיי זיך פאר גאָט און זיי נעהמען אויף זיך צו טהאָן די מצוה ווען זיי וועלען קענען, און זיי האָפען צום בעשעפער אז ער וועט זיי אין דעם בעהילפיג זיין, און זיי בעטען אויף דעם מיט א ריינעם געוויסען און טרייע איבערגעבענהייט, און דערצו גלוסטען זיי און דאָס איז זייער עיקר פערלאנג פון גאָט, אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים: ״אחלי יכונו דרכי לשמור חקיך״ — איך בעט דיר, גאָט, זאָלען מיינע וועגען זיין געריכטעט צו היטען דיינע געזעצען. און ביי גאָט איז דעם מענשענ׳ס אויסוואהל צו טהאָן גוטעס, דער פערלאנג צו טהאָן א מצוה אנגעלייגט אפילו ווען ער פיהרט עס ניט דורך אין טהאָט, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט ביי דוד המלך אין מלכים א׳: ״יען אשר היה עם לבבך לבנות בית לשמי הטיבות כי היה עם לבבך״ — ווייל דו האָסט אין זינען געהאט צו בויען א הויז פאר מיין נאָמענ׳ס וועגען, ווייל דו האָסט געוואָלט בויען א בית המקדש, האָסטו גאנץ גוט געטהאָן דערמיט גופא וואָס דו האָסט עס אין זינען געהאט, כאָטש דו האָסט עס ניט דורכגעפיהרט.

גאָט׳ס ליעבהאָבער, וואָס האָבען שטענדיג אין זינען ממלא צו זיין דעם רצון פון השי״ת פערלאָזען די אינטערעסען פון זייער וועלט און זייערע קערפערס. זיי דענקען ניט וועגען דעם, זיי לייגען ניט אָפּ זייערע מחשבות צו טראכטען וועגען וועלכע עס איז קערפערליכע הנאות, און וואָס נויטיג איז פאר׳ן קיום פון זייערע גופים טהוען זיי ניט מיט קיין אינערליכען גייסטיגען חשק, ווייל זיי האלטען עס פאר אונוויכטיג און נישטיג. זיי גיבען זיך אבער אָפּ מיט זייערע גאנצע גייסטיגע געפיהלען צו דער תורה און צו גאָטעס דיענסט צוליעב זיין כבוד און דערהויבענהייט. זייערע גופים זיינען אויף דער ערד און זייערע הערצער

אין הימעל. דאָס הייסט: זיי טראַכטען ניט וועגען זיי אליין, נור וועגען גאָט. און דאָס ברייננט זיי צו אזא מדרגה אז זיי דיענען דעם בעשעפער גלייך אזוי ווי די הייליגע מלאכים אין די הימלען, וואָס האָבען ניט אין זיך קיין גשמיות, קיין קערפּערליכעס. דער לעבענס לוסט גערט פון זיי אוועק און דער חשק צו וועלטליכע תענוגים פערשווינדעט פון זיי צוליעב דעם גרויסען חשק וואָס זיי בעקומען צו דיענען גאָט און אוים ליעבשאַפט צו איהם. און דער פייער פון יצר הרע ווערט אויסגעלאָשען פון זייערע הערצער און עס מיידט זיין היטץ פון זייערע געדאַנקען, צוליעב דער שיין און וואַרימקייט וואָס עס בעהערשט זיי צו גאָטעס דיענסט. אזוי ווי די שיין און וואַרימקייט פון א ברענענדע ליכט האָט ניט קיין ממשות נעגען דער שיינענדער זון, אזוי ווערט דער יצר הרע בטל נעגען די שיין און וואַרימקייט פון אמת'ע, אויפריכטיגע עבודת הבורא. און די אוהבי ה' זיינען אונטערטעניג זייער גאָט, און זיי זיינען זיך מתודה פאַר איהם ווען זיי פערנאַכלעסיגען וואָס ניט איז פון זיינע געבאָטען און עס קימערט זיי ניט ווען עס פעהלט זיי עפּעס פון וועלטליכע זאַכען.

אז איהר קומט מיט די דאָזיגע לייט אין נאָהענטע בעציהונג, זעהט איהר, אז זיי זיינען אזוי ווי ברידער צו דער בושה. דאָס הייסט: די שעהמעוודיגקייט, די ניעדערגעפאַלענקייט איז פעראייניגט מיט זיי אזוי ווי א ברודער מיט א ברודער, און אז איהר רעדט מיט זיי, זעהט איהר אז זיי זיינען חכמים, און אז איהר פרעגט זיי עפּעס, ווייסען זיי, וואָס צו ענטפערען, און אז מען זינדיגט נעגען זיי, צייגען זיי ארוים זייער עניוות, זייער ניעדערגעפאַלענקייט און זיי זיינען מוחל. איהר וועט קוקען אויף זייערע פּנים'ער וועט איהר זעהן אז זיי לייכטען, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין קהלת: "חכמת אדם תאיר פניו" — די חכמה פון מענשען בעלייכט זיין פּנים און ער זעהט אוים פרעהליך. און כאָטש זייערע פּנים'ער לייכטען פון פרייד, פון דעסטוועגען, ווען איהר זאָלט אריינדרינגען אין זייערע הערצער, וואָלט איהר געזעהען, אז זיי, די הערצער זייערע, זיינען צובראָכען.

און אין רייד וועגען געטליכקייט זיינען זיי בעהאַווענט און אין וועלט־ליכע עסקים זיינען זיי וויסט, פּוסט און ווייסען אין דעם גאָר ניט, ווייל זייערע הערצער זיינען פול מיט די ליעבשאַפט צו גאָט און זיי האָבען קיין אינטערעס אין רייד פון מענשען און זייערע אונטערהאַלטונגען. זיי האַסען די פּער־דאָרבנע וועגען און געהען נור אין ריכטיגען וועג. און אין זייער זכות ווערט די וועלט בעשירמט פון יסורים, אין זייער זכות רעגענט ווען מען דאַרף און מענשען און בהמות ווערען אָנגעטרונקען. דאָס איז דערפאַר, ווייל זיי, דיא צדיקים, די אמת'ע אוהבי ה' זיינען צוריקגעצויגען פון אויסגעלאַסענהייט, פון אלע זאַכען וואָס זיינען פערבאָטען און געהען בדרך הישר. און דערפאַר וואָס זיי לייזען אביסעל קומען זיי צו א הויכער מדרגה און זיי געניסען פון ביידע וועלטען און האָבען דעם פאַרצוג פאַר די וואָס דיענען ניט גאָט אי דאָ אויף דער וועלט, אי דאָרט אויף יענער וועלט, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין תהלים אין מזמור: אשרי איש ירא את ה'. און וואונדערבאַר ווי די אמת'ע אוהבי ה' זיינען מיט לייב און זעלע איבערגעגעבען צו גאָט, אז די מצות וואָס דער שעפער האָט געגעבען זיינען פאַר זיי וויניג. זיי מיינען אז לויט די טובות וואָס גאָט טהוט מיט די מענשען דאַרף מען איהם דיענען מעהר ווי די תורה הייסט. און איך וועל אייך ערקלעהרען ווארום זיי דענקען אזוי.

די צאָהל פון אלע מצות פון דער תורה איז תרי״ג, זעקס הונדערט מיט דרייצעהן. אין דעם זיינען אריינגערעכענט שס״ה, דריי הונדערט מיט פינף און זעכציג לא תעשה׳ס, זאכען וואָס זיינען פערבאָטען, ווי, למשל, עסען חזיר, טראָגען שעטנז און דאָס גלייכען, וואָס די מצוה איז ווען מען טהוט עס ניט. ווידער זיינען דאָ בערך פינף און זעכציג מצות, וואָס א גאנצער קהל איז מחויב צו טהאָן, אָבער ניט איינצעלנע מענשען. עס זיינען אויך דאָ מצות עשה שהזמן גרמא, אזעלכע מצות וואָס זייַנען אָבהענגיג אָן צייט, ווי, למשל, שבת, יום טוב, וואָס דאָס קען מען ניט מקיים זיין אלע טאָג, נור אין די בעשטימטע טעג דערפאָר. א חוץ דעם זיינען דאָ אזעלכע מצות עשה, געבאָטען וואָס זיינען נור געגעבען געוואָרען פאר ארץ ישראל, ווען די אידען זיינען געזעסען אויף זייער אייגען לאנד, ווי קרבנות יחיד, די קרבנות וואָס איינצעלנע מענשען האָבען געדארפט מקריב זיין, (קרבנות צבור געהט דאָך אריין אין כלל פון די מצות וואָס נור קהל איז מחויב) תרומות, מעשרות, עולה לרגל זייַן און דאָס גלייכען. עס זיינען אויך דאָ מצות וואָס זיינען אָבהענגינג אָן עפּעס, ווי, למשל, די מצוה פון מילה, א פאָטער איז מחויב צו מל זיין זיין זוהן, ווי איז אָבער אז ער האָט ניט קיין זוהן, געהט פון איהם די מצוה ארונטער. אָדער פדיון הבן איז אויך אזוי, דער וואָס האָט ניט קיין בכור איז אויף איהם ניט חל די דאָזיגע מצוה. אזוי איז אויך מיט כבוד אב ואם פאר א יתום, און נאָך עהנליכע מצות. מאכען די ריכטיגע פרומע לייט אזא חשבון: די לא תעשה׳ס רעכענען זיי ניט, ווייל מקיים זיין א לא תעשה איז דאָך די מצוה אין ניט טהאָן, און ניט צולייגען קיין טרחה. די מצות עשה, די טהאָט מצות וואָס זיינען בעשרענקט פאר צייט, אָרט און אומשטענדען נעהמען זיי אויך ניט אריין אין חשבון, ווייל ניט שטענדיג, ניט אומעטום און ניט אונטער אלע אומשטענדען קען מען זיי מקיים זיין. דעריבער קומט ביי זיי אויס אז זיי טהוען זעהר ווייניג לויט זייער לוסט און חשק צו דיענען גאָט.

פרומע לייט האָבען געזוכט מצות עשה, טהאָט געבאָטען, וואָס יעדער איינצעלנער איז מחויב צו טהאָן צו יעדער צייט און אין יעדען אָרט און אונטער אלע אומשטענדען און זיי האָבען בלויז געפונען צוויי אזעלכע: לערנען תורה שבכתב, און לערנען די מצות פון תורה שבעל פה, פון גמרא, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט: „והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ושננתם לבניך ודברת בם״ — די דאָזיגע רייד וואָס איך פערזאָג דיר היינט זאָל זיין אין דייַן הארצען און דו זאָלסט זיי לערנען דיינע קינדער און דו זאָלסט וועגען זיי רײדען זיצענדיג אין הויז, געהענדיג אין וועג, לייגענדיג זיך און אויפשטעהענדיג. און דיענען גאָט בלויז מיט צוויי מצות, האָבען די פרומע לייט בעטראכט פאר ווייניג, דעריבער האָבען זיי געדיענט דעם בעשעפער מיט מצות שכליות, מיט מצות וואָס מען פערשטעהט אליין מיט׳ן שכל, כאָטש זיי זיינען ניט דערמאָהנט אין דער תורה, און מיט בעזונדערע מאָראלישע זיטען און גוטע גייסטיגע מדות, מדות וואָס בעשטעהען ניט פון טהאטען, נור פון מחשבה, פון דענקען, וועלכע זיי האָבען אויס טרייהייט צו גאָט אלייַן צוגעגעבען צו די געשריעבענע מצות, און געבעטען ביי גאָט אז זיי זאָלען איהם זיין לרצון און ער זאָל עס פון זיי אָננעהמען.

און וואָס זיינען די מצות שכליות? זיי נעהמען אריין אין כלל די חובות הלבבות, די הערצענס פּפליכטען, וואָס מיר האָבען בעצוועקט צו ערקלעהרען דאָ אין דיעזען ספר, וועלכע זיינען א פערבאָרגענע חכמה אין די הערצער פון קלוגע

און פרומע לייט און אלע ווייסען און זאגען עדות אויף זייער וואהרהייט און אויפריכטיגקייט. און דורך מקיים זיין די חובות הלבבות קומט דער מענש צו הויכע מדרגות און טהייערע מעלות אין דעם ענין פון דיענען גאט מיט'ן גאנצען הארצען און צו דיענען איהם מיט ליעבשאפט און איבערגעבענהייט מיט לייב און זעעלע און האב און גוטס. דורכדעם קען א מענש מקיים זיין דעם "ואהבת את ה' אלהיך" מיט אלע פרטים. און די וואס קומען צו דיעזער מדרגה זיינען מעהר ווי אנדערע נאהענט צו דער מדרגה פון די נביאים, די ריינע און זויבערע פרומע לייט וועלכע דער פסוק רופט אוהבי ה', אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "להנחיל אוהבי יש" — גאט זאגט: פאר מיינע ליעבהאבער האב איך וואס צו מאכען ערבען.

און אויב דו, מיין ברודער, ווילסט אריינקומען אין דער חברותא פון דיא דאזיגע צדיקים; אויב דו ווילסט בעלאנגען אין זייער געזעלשאפט, פערלאז די איבעריגע זאכען פון דיין וועלט און ענטזאג זיך פון אלעם וואס ניט נויטיג איז. בענוגען זיך מיט די שפייז וואס דו מוזט נויטיג האבען. געוואהן זיך איין אויסצוקומען אהן איבעריגע זאכען און מאך לייכטער דיין לאסט. זאל דיין הארץ ניט זיין פערנומען מיט טראכטען וועגען וועלטליכע ענינים, און ווען דו טהוסט עפעס וועלטליכע זאכען, טהו דאס נור מיט דיין קערפער, מיט דיינע גליעדער, אבער ניט מיט דיין הארץ און ווילען. די זאכען, וואס האבען ניט קיין שיכות מיט עבודת הבורא, זאלסטו טהאן איבער געוואלד, אזוי ווי איינער וואס טרינקט ביטערע רפואות, טרינקט ער עס נור מיט'ן מויל, אבער קיין לוסט צו דעם האט ער נים. ער האסט עס, עס עקעלט איהם דערפון, אבער ער טרינקט עס און פיהלט דעם ביטערען טעם לשם רפואה, כדי געהיילט צו ווערען פון זיין קראנקהייט. אזוי דארפסטו זיך אויף עוסק זיין אין וועלטליכע זאכען ניט אויס ליעבשאפט צו דעם, נור ווייל דו מוזט עס, ווייל אהן דעם, אהן עסען, למשל, אדער אהן הלבשה קען א מענש ניט עקזיסטירען.

און דו ווייסט דאך, ברודער, אז דערמיט וואס דו וועסט אפגעבען דיינע רעיונות אויף וועלטליכע זאכען וועט דיר דערפון גאר ניט צוקומען אזוי גוט ווי פון ניט טראכטען און ניט פיעל בעמיהען זיך וועט דיר גאר ניט געמינערט ווערען, ווייל אלעם איז געווענדעט אן דעם רצון פון בעשעפער, וועלכער שיקט יעדען איינעם צו זיינע שפייז און נויטווענדיגקייטען אין לעבען. און אז דו וועסט פערשווענדען דיינע געדאנקען אויף בעסער לעבען אדער זאמלען געלד, וועט עס דיר אפווענדען פון טראכטען וועגען וויכטיגע זאכען, וועגען דער תורה און גאט'ס געבאטען, וואס זיינען דיר געגעבען געווארען און דו האסט אויף זיך גענומען עוסק צו זיין אין דעם דיין גאנצען לעבען. פאלגליך וועט עס דיר שאדען בריינגען, אבער קיינע נוטצען. דעריבער גיב זיך אפ מיט זאכען וואס היטען און בעשירמען דיך אין די אינטערעסען פון דיין תורה און דיין וועלט, און זאל דיין שכל שטעהן געגען דעם שטראמיגען קוואל פון דיינע שלעכטע געוואהנהייטען און ניט לאזען זיי שטראמען ווייטער, און פלייס זיך און סטארע זיך צו טהאן און צו דענקען מעהר אין די ענינים פון דיין סוף, פון נאך דיין טויט. און זאל דער שכל זיין דיין מלך, דיין רעגיערער; די עניוות, די ניעדער־געפאלענקייט — דיין הארר; די חכמה — דיין פיהרער און די פרישות, דאס צוריקהאלטען זיך פון הנאות און תענוגים — דיין גוטער פריינד. דאס הייסט: דו זאלסט אין זיך איינפלאנצען אלע דיעזע מדות און אזוי זאלסטו זיך פיהרען.

און אזוי געה לאנגזאם אין ערווערבען גוטע מדות, לויט ווי די אומשטענדען ערלויבען דיר, און געה ניט צו הויך און גריבעל זיך ניט צו טיעף מיט אמאל, ווייל דאס וועט ניט פיהרען צו גוטעס, ווארום צופיעל איל אין א לאמפ, קען זיין אן אורזאך אויסצולעשען זיין ליכט. ווען א מענש טראכט זיך אריין אין צו הויכע ענינים איידער ער פערשטעהט קלענערע און לייכטערע זאכען, וועט ער גאר ניט קענען און גאר ניט וויסען.

און זיי ניט נאכלעסיג, פויל און אפגעלאזען אין גאט'ס דיענסט און פער־איינינ איין פלייסיגקייט מיט די אנדערע. זיי, הייסט עס, פריהער פלייסיג אין דערגעהען קלענערע זאכען און דאן זיי פלייסיג און זוך צו דערגעהען אלע מאל אלץ העכערע און העכערע ענינים. און איין געדולד זאל יאגען די אנדערע. דאס הייסט, דו זאלסט שטענדיג געדולדיג זיין און אויב עס קומט דיר אויס צו ליידען, זאלסטו ליידען און זיך אלץ מעהר דערנעהענטערען צו גוטע מדות, אבער אלץ שטופענוויז און ניט זוכען אריינצוכאפען העכערעס איידער דו ביזט איינגעוואהנט אין קלענערעס.

און דו זאלסט ניט פערנאכלעסיגען פון בעדענקען זיך אפט און שטענדיג האבען מיט זיך אליין א חשבון וואו דו האלטסט אין גאטעס דיענסט. און טראכט זיך אריין אין דיעזען ספר מיינעם און לייען איהם און געדענק וואס אין איהם איז געשריעבען און היט זיינע גרונד זאכען און זוך נאך און פארש צו דערגעהען מעהר זאכען וואס איך האב ניט דערמאהנט, וועסטו קומען צו דיא ערהאבענע מעלות און בעסטע מדות וואס זיינען בעוויליגט פאר גאט, און דאס וועט דיך ארויפפיהרען אויפ'ן ריכטיגען וועג און דו וועסט אנדערע קענען פיהרען אין זעלבען וועג.

און דו זאלסט ניט לייגען קיין האפנונג, אז דו וועסט פון זיך זעלבסט צו דעם קומען. זיי וויסען, אז דו קענסט ניט קומען צו דער ריכטיגער מדרגה סיידען דו וועסט אפליידיגען דיין הארץ פון וועלטליכע דאגות. דאס פערהאסען און פעראכטען וועלטליכע ענינים איז וויכטיג. מען מוז זיי אין גאנצען פון זינען ארויסשלאגען. אזוי ווי א שכור קען זיך ניט אויסניכטערען ביז דער ויין ווערט פון איהם אויסגעליידיגט, אזוי קען א מענש ניט קומען צו די גוטע מדות, וואס ווערען דערמאהנט אין דיעזען ספר, ביז די תאות און הנאות פון דער וועלט ווערען אויסגעווארצעלט פון זיין הארצען. און א געוויסער חסיד האט אמאל געזאגט: ווען מיר װאלטען זיך געשעהמט פאר'ן בעשעפער, וואלטען מיר ניט געדענקט וועגען ליעבשאפט צו דער וועלט און מיר וואלטען עס אין זינען ניט געהאט. מיר זיינען אבער פער'שכור'ט פון דעם כוס וועלט־ליעבע ויין, מיר האבען, הייסט עס, יא ליעב די וועלט און איהרע תענוגים, און דאס איז א סימן אז מיר שעהמען זיך ניט פאר גאט.

דעריבער, ברודער, סטארע זיך אפצואווענדען דיין הארץ פון וועלטליכע הנאות אויף אזוי פיעל, אז דיין גוף זאל זיך אויך ניט עוסק זיין אין דעם. גיב, הייסט עס, אויף קערפערליכע תענוגים אי במעשה, אי במחשבה, דו זאלסט ניט פערשווענדען קיין מיה דערויף און דו זאלסט ניט טראכטען דאריבער. ווארום ווען דיין גוף איז אפילו אפגעזונדערט פון וועלטליכע ענינים, ביזטו ניט יוצא ביז דיין גייסט ווערט אויך אפגעזונדערט דערפון און דו האסט עס ניט אין זינען. דאס הייסט: ווען אפילו דו ביזט אפגעשלאסען אין א בעזונדער חדר און דו טהוסט ניט קיין זאך פון דיין קערפערליכע הנאה וועגען, קען אבער דיין גע־

דאנק זיין צוגעבונדען צו דעם און דו זאָלסט גאָר ניט טהוענדיג אין זינען האבען וועלטליכעס אָדער קערפערליכעס, און דאָס טויג ניט. דערמאָהן עס, ברודער, שטענדיג זיך אליין און ווענד אָן אלע מעגליכקייטען צו דערווייטערען פון זיך וועלטליכע תאות און בייט עס בעסער אויס אויף אזעלכע מעשים און געדאנקען וואָס זאָלען דיר גוטעס ברייגנען צו דיין סוף, נאָך דיין טויט. אז דו וועסט אזוי טהאָן, וועסטו ערפילען דעם רצון פון בעשעפער און גאָט׳ס פנים וועט צו דיר לייכטען, ער וועט, הייסט עס, צופריעדען זיין מיט דיר, און וועט אָננעהמען דיינע גוטע מעשים און מוחל זיין דייעֶ זינד און דו וועסט ביי איהם האָבען לאָסקע, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין משלי: ״אני אוהבי אהב״ — איך, גאָט האָב ליעב מיינע ליעבהאָבער, און אין שמואל א׳ ווערט געזאָגט: ״כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו״—די וואָס האלטען מיך (גאָט) עהרליך, האלט איך זיי עהרליך, אָדער די וואָס טהיילען מיר צו כבוד, טהייל איך זיי צו כבוד און די וואָס ניעדער־שעטצען מיך וועלען ניעדערשעצט און מבוזה זיין.

און גאָט ב״ה זאָל מיר און דיר מיט זיינע גענאָדען אָנציינען דעם וועג ווי אזוי צו דיענען איהם, אמן.

סוף פון שער אהבת ה׳ און פון גאנצען ספר.

תוכחה להרב המחבר ז"ל

(ונזכרת מהמחבר בשער התשובה פ"ז ובשער אהבת ה' פ"ו)

ברכי נפשי את יי וכל קרבי את שם קדשו:

לויב מיין זעעלע גאט, און אלע מיינע אינערעס זיין הייליגען נאמען.

נַפְשִׁי · עוּז תַּדְרְכִי · וְצוּרֵךְ בָּרְכִי · וְחִין
לְפָנָיו תַּעַרְכִי · וְשִׂיחָה לְנֶגְדּוֹ שִׁפְכִי ·
וְהִתְעוֹרְרִי מִשְּׁנָתֵכִי · וְהִתְבּוֹנְנִי מְקוֹמֵכִי ·
אֵי מִזֶּה בָאת וְאָנָה תֵלֵכִי :
נַפְשִׁי · מִתְּנוּמָתֵךְ עוּרִי וְלִפְנֵי יוֹצְרֵךְ שִׁיר
דַּבֵּרִי · וְלִשְׁמוֹ זַמֵּרִי · וְנִפְלְאוֹתָיו
סַפֵּרִי · וְגוּרִי מִמֶּנּוּ כַּאֲשֶׁר הָגוּנִי :
נַפְשִׁי · אַל תִּהְיִי כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין ·
וּכְשִׁכּוֹר נִרְדָּם · וְאִישׁ נִדְהָם · כִּי
מִמְּקוֹר בִּינָה קוֹרַצְתְּ · וּמִמַּעְיַן חָכְמָה לֻקַּחַתְּ ·
וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ הוּבֵאת · וּמֵעִיר גִּבּוֹרִים הוּצֵאת ·
מֵאֵת יְיָ מִן הַשָּׁמָיִם :
נַפְשִׁי · לִבְשִׁי בִּגְדֵי שֵׂכֶל · וְהִתְאַזְּרִי אֵזוֹר
בִּינָה · וּמַלְּטִי אֶת נַפְשֵׁךְ · מֵהַבְלֵי
פִּגְרֵךְ · אֲשֶׁר אַתְּ בּוֹ מִתְגּוֹרֶרֶת · וְאַל יַשִּׁיאֲךָ
לִבֵּךְ בְּנֹעַם חֶמְדּוֹתָיו · וְאַל יְסִיתֵךְ בְּשִׂכְיוֹת
תַּאֲוֹתָיו · אֲשֶׁר יִמָּאֲסוּ כְּמוֹ מַיִם יִתְהַלְּכוּ לָמוֹ ·
חֲבֵרַי כִּי לֹא לְעֵזֶר וְלֹא לְהוֹעִיל רֵאשִׁיתָם · כִּי
אִם לְבֹשֶׁת וְגַם לְחֶרְפָּה אַחֲרִיתָם :
נַפְשִׁי · שׁוֹטְטִי בִּרְחוֹבוֹת תְּבוּנָתֵךְ · וְסֹבִּי
בְּחַדְרֵי חָכְמָתֵךְ · וּבוֹאִי עַד תְּכוּנַת
בִּנְיַן מַשְׂכִּיתֵךְ · אֲשֶׁר בֶּעָפָר יְסוֹדוֹ : הֲלֹא הוּא
גּוּף נִמְאָס, וּפֶגֶר מוּבָס · קָרוּץ מִמַּעְיָן נִרְפָּשׂ ·
וּמִמָּקוֹר מָשְׁחָת · בָּנוּי מִטִּפָּה סְרוּחָה · שְׂרוּפָה
בָּאֵשׁ כְּסוּחָה · גֹּלֶם כִּדְמוּת תּוֹלָעָה · וְהָיָה רַק
זְוָעָה · עָצוּר בְּרֶחֶם מְטֻנָּף · סָגוּר בְּבֶטֶן
מְלֻכְלָךְ · יֻלַּד בְּצִירִים וַחֲבָלִים · לִרְאוֹת עָמָל
וַהֲבָלִים · כָּל הַיּוֹם הִתְאַוָּה תַאֲוָה · וְסָר מִמּוּסָר

מיין זעעלע, טרעט פעסט אין גאָ'ט וועגען, און מיין בעשיצער לויב, און געפעלינקייטען גרייט פאר איהם צו, און געבעט גיס פאר איהם אויס, און ערוואך פון דיין שלאף, און פערשטעה דיין פלאץ אויף דער וועלט, פון וואנען דו קומסט און וואוהין דו מוזט געהן.

מיין זעעלע, פון דיין דרעמעל ערוואך, און פאר דיין בעשעפער לויב געזאנג רייד, און צו זיין נאמען זינג, און זיינע וואונדער דערצעהל, און האב פאר איהם מורא אומעטום, וואו דו האלסט זיך אויף.

מיין זעעלע, זיי ניט ווי א פערד און מויל־עזעל וואס האט ניט קיין פארשטאנד. און ווי א שכור וואס איז פערשלאפען, און ווי א צו־טומעלטער מענש, ווייל דיין אפשטאמונג איז פון גרונד־קוואל פון פערשטענדינקייט, און פון א ברונים פון חכמה ביזטו גענומען געווארען, און פון א הייליגען ארט ביזטו געבראכט, און פון א שטאדט פון גבורים ארויסגעצויגען — פון גאט, פון הימעל.

מיין זעעלע, בעקליידט זיך אין קליידער פון שכל, און גארטעל זיך ארום מיט א גארטעל פון פערשטאנד, און רעטע זיך פון די נישטיגע טהאטען פון דיין פגר (דער גוף), אין וועלכען דו, נשמה, וואהנסט, און ווער ניט פערפיהרט פון די אנגענעהמע קערפערליכע פארגעניגענס, און זאל דיך דער גוף ניט איבעררעדען צו זיינע תאוות, וועלכע צוריגען זיך ווי וואסער און ווערען פערשוואונדען, און געדענק, אז די קערפערליכע גענוסען העלפען ניט און ברייננגען קיינע נוטצען אין זייער אנפאנג, אבער שאנדע און שפאט איז זייער סוף.

מיין זעעלע, זוך אין די גאסען פון דיין פערשטאנד, און וואנדער אין די צימערען פון דיין חכמה, און בעטראכט די אייגענשאפט פון דיין גאנצע שעהנע געביידע, וואס איהר פונ־דאמענט איז ערד. דער גאנצער געבוי פון קערפער ווערט מיט דער צייט עקעלהאפט, אן אומציכטיגער פגר, און שטאמען שטאמט ער פון אן אומרייגעם ברונים און פערדארבענעם קוואל, געבויט פון א שלעכט געריכיגען טראָ־פען, פערברענט פון ליידענשאפטליכען פייער, זיין אנהייב ענטוויקלונג איז ווי א ווארים, מורא'דיג, העסליך, האלט זיך אויף אן אומ־ריינעם ארט, איינגעשלאסען אין אן אומציכ־טיגען בויך, ווערט געבוירען מיט וועהען און שמערצען, צו ליידען אויף דער וועלט, שטענ־דיג וויל ער רק געניסען און ווענדט זיך אפ פון מאראל און מצוות, אין דער פינסטער קומט ער און אין דער פינסטער געהט ער אוועק. ארים, בעטלעריש, עלענד ווי א שלעפער. דער

וּמַתָּנָה • בַּחֹשֶׁךְ בָּא וּבַחֹשֶׁךְ יֵלֵךְ • דַּל אֶבְיוֹן עָנִי וְהֵלֵךְ • לֹא דַעַת לוֹ מִבַּלְעָדַיִךְ • וְלֹא תְבוּנָה לוֹ מִבִּלְתֵּךְ • בְּחַיָּיו עָפָר • וּבְמוֹתוֹ אֵפֶר • בְּעוֹדוֹ תּוֹלָעִים יְסוֹבְבוּהוּ • וְאַחֲרִיתוֹ רִמָּה וְגוּשׁ עָפָר יְכַסּוּהוּ • לֹא יֵדַע בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ • טָמוּן בְּאֶרֶץ חֶבְלוֹ • לָכֵן לְכִי אַתְּ וּמָלְכִי עָלָיו • כִּי לִבְנֵי חָכְמָה מְלוּכָה תְּאוּת • וְעֶבֶד אֱוִיל לַחֲכַם לֵב • וְאַל תֵּלְכִי בִּשְׁרִירוּת לִבֵּךְ הָרָע • וְאַל תִּתְקַשְּׁי בְּמוֹעֲצוֹתָיו • וּמַאֲסִי בְּבֶצַע מַעֲשַׁקּוֹתָיו • וְאַל תִּבְטְחִי בְעֹשֶׁק וּבְגָזֵל אַל תֶּהְבָּלִי • כִּי הָעֹשֶׁק יְהוֹלֵל חָכָם וִיאַבֵּד אֶת לֵב מַתָּנָה :

נַפְשִׁי • שִׁיתִי לִבֵּךְ לַמְּסִלָּה דֶּרֶךְ הָלָכְתְּ • כִּי הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר • אָמְנָם הַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר • וּלְכָל נִבְרָא וְנוֹצָר • יֵשׁ קֵץ וְתַכְלִית • לָשׁוּב אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר מִמֶּנָּה לֻקָּח • וְהַחַיִּים וְהַמָּוֶת אַחִים • שִׁבְתָּם יַחַד אִישׁ בְּאָחִיו יְדֻבָּקוּ • יִתְלַכְּדוּ וְלֹא יִתְפָּרָדוּ • אֲחוּזִים בִּשְׁתֵּי קְצוֹת גֶּשֶׁר רָעוּעַ • וְכָל בְּרוּאֵי תֵבֵל עוֹבְרִים עָלָיו • הַחַיִּים מוֹבָאוֹ וְהַמָּוֶת מוֹצָאוֹ • הַחַיִּים בּוֹנֶה וְהַמָּוֶת סוֹתֵר • הַחַיִּים זוֹרֵעַ וְהַמָּוֶת קוֹצֵר • הַחַיִּים נוֹטֵעַ וְהַמָּוֶת עוֹקֵר • הַחַיִּים מְחַבֵּר וְהַמָּוֶת מַפְרִיד • הַחַיִּים מְחָרֵז וְהַמָּוֶת מְפַזֵּר • וּדְעִי נָא וּרְאִי כִּי גַם עָלַיִךְ תַּעֲבֹר כּוֹס • וְתֵצְאִי מִמְּלוֹן חֶדְרֵךְ כְּרֶגַע • כִּי יִקְרֵךְ עֵת וָפֶגַע • וְתָשׁוּבִי אֶל בֵּית עוֹלָמֵךְ • בַּיּוֹם הַהוּא תֵּרָצִי פְעֻלָּתֵךְ • וְתִקְחִי מַשְׂכֻּרְתֵּךְ • חֵלֶף עֲבוֹדָתֵךְ • אֲשֶׁר יָגַעַתְּ בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה • אִם טוֹב וְאִם רָע : לָכֵן שִׁמְעִי נָא וּרְאִי וְהַטִּי אָזְנֵךְ • וְשִׁכְחִי עַמֵּךְ וּבֵית אָבִיךְ • וְקוּמִי רֹנִּי לְמַלְכֵּךְ • יוֹמָךְ וְלֵילֵךְ • שְׂאִי אֵלָיו כַּפַּיִם • וְהִשְׁתַּחֲוִי לוֹ אַפָּיִם • וְעַפְעַפַּיִךְ יִזְּלוּ מַיִם • בִּכְרִיעָה עַל בִּרְכַּיִם • אוּלַי יִתְאָו הַמֶּלֶךְ יָפְיֵךְ • וְיִשָּׂא פָּנָיו אֵלַיִךְ • וְיָשֵׂם לָךְ שָׁלוֹם • וְיָחֹן עָלַיִךְ כִּימֵי עָנְיֵךְ • בָּעוֹלָם הַזֶּה • וְאַחֲרֵי שׁוּבֵךְ לִמְנוּחָיְכִי • כִּי מְעוֹנֵךְ גָּמַל עָלָיְכִי :

נַפְשִׁי • הָכִינִי צֵדָה לָרוֹב אַל תַּמְעִיטִי • בְּעוֹד בַּחַיִּים הֱיוֹתֵךְ וְיֵשׁ לְאֵל יָדֵךְ • כִּי רַב

גוף האט קיין וויסען און קיין פערשטאנד אהן דיר. ביי זיין לעבען איז ער ערד, און נאך זיין טויט — אש. דורך דיין עקזיסטענץ איז ער ארומגערינגעלט פון ווערים (פון צרות) און זיין סוף איז ווידער ווערים און שטיקער ערד דעקען איהם צו. ער וויים ניט צו אונטערשיידען צווישען זיין רעכטע און לינקע האנד, זיינע בעגריפע זיינען אין דער ערד בעהאלטען. דעריבער גייה דו, נשמה, און קעניג אויפ'ן גוף, ווארום צו די קלוגע פאסט דאס קעניגען, ווייל דער נאר מוז זיין א קנעכט ביים קלוגען. און גייה ניט נאך די תאוות פון דיין שלעכטע הארץ, און פאל ניט אריין אין דעם קערפערס עצות, און פערהאס אומארענטליכע פערדיענסטען, און פערלאז זיך ניט אויף בעטרוג און בענאריש זיך ניט מיט גזילה, ווארום אומרעכט בענארישט דעם קלוגען און פערדארבט די בעסטע הארץ.

מיין זעעלע, בעדענק זיך וועגען דער וועג וואס דו ביזט געגאנגען, ווארום אלעס איז ענטשטאנען פון דער ערד און אלעס קעהרט זיך אום צוריק צו דער ערד, און צו יעדע בעשאפענע זאך קומט א סוף און אן ענד אומצוקעהרען זיך צוריק צו דער ערד, וואס פון דעם איז עס גענומען געווארען, און דער לעבען מיט'ן טויט זיינען ברידער, זיי וואהנען צוזאמען, האלטען זיך איינער אן אנדערען, זיינען צוגעפעסטיגט און שיידען זיך ניט. זיי האלטען זיך ביי די ברעגען פון א צובראכענעם בריק, און אלע בעשאפענע אויף דער וועלט געהען איבער דיעזען בריק. דער לעבען איז דער ארויפגאנג אויפ'ן בריק און דער טויט — דער ארונטערגאנג. דער לעבען בויט און דער טויט צושטערט; דער לעבען זעעט און דער טויט שניידט; דער לעבען פלאנצט און דער טויט רייסט אויס; דער לעבען ברייגט צוזאמען און דער טויט צושיידעט; דער לעבען שנירעלט צוזאמען און דער טויט שיט פאנאנדער. און זעה און וויים, אז דו וועסט אויך טרינקען דעם ביטערען בעכער, און דו וועסט זיך מאמענטאלנע מוזען ארויסקלייבען פון דיין קווארטיר, ווען עס וועט דיך טרעפען א צופאל אין דער בעשטימטער צייט, און דו וועסט זיך אומקעהרען צו דיין אייביגע היים. אין יענעם טאג וועסטו מוזען אפגעבען חשבון פון דיינע מעשים און קריגען דיין געצאהלט פאר דיין ארבייט, אויף וועלכע דו האסט זיך געמיהט דא אויף דער וועלט, סאי פאר גוטעס, סאי פאר שלעכטעס. דעריבער הער נאר און נעהם זיך אין זינען און לייג צו דיינע אויערען און פערגעס און פערלאז די וועלטליכע פערגעניגנס, און שטעה אויף און לויב דיין קעניג (גאט) דיינע טעג און נעכט. הויב צו איהם אויף דיינע הענד און בוק זיך צו איהם און דיינע אויגען זאלען רינען טרעהרען פאלענדיג פאר איהם אויף די קניע, אפשר וועסטו דעם קעניג געפעלען און ער וועט דיך אויפנעהמען און וועט דיך שענקען פריעדען, און וועט זיך אויף דיר דערבארעמען אין די טעג פון דיין ליידען אויף דער וועלט און אויך ווען דו וועסט קומען צו דיין רוה אויף יענער וועלט, ווארום פון דיין יוגענד אן טהוט גאט מיט דיר גוטעס.

מיין זעעלע, גרייט אן א סך שפייז און קארג ניט, כל זמן דו לעבסט און דו האסט בכח דאס צו טהאן, ווארום די וועג איז א ווייטע. און זאג ניט: „מארגען וועל איך זיך פערזארגען מיט שפייז פאר יענער וועלט”. ווארום דער טאג (דער לעבען) וועט באלד אוועק

סִמְכִי הַדֶּרֶךְ · וְאַל תֹּאמְרִי לְמָחָר אֶקַּח צֵדָה · כִּי פָּנָה הַיּוֹם · וְלֹא תֵדְעִי מַה יֵּלֶד יוֹם · וּדְעִי כִּי תְמוֹל לָעַד לֹא יָשׁוּב · וְכָל אֲשֶׁר פָּעַלְתְּ בּוֹ · שָׁקוּל וְסָפוּר וְחָשׁוּב · וְאַל תֹּאמְרִי מָחָר אֶעֱשֶׂה · כִּי יוֹם הַמָּוֶת מִכָּל חַי מְכֻסֶּה · מַהֲרִי עֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם חֻקּוֹ · כִּי הַמָּוֶת בְּכָל עֵת יְשַׁלַּח חִצּוֹ וּבְרָקוֹ · וְאַל תִּתְמַהְמְהִי מַעֲשׂוֹת חֹק דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ · כִּי כְצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ · וְאַל תְּדַמִּי בְנַפְשֵׁךְ · כִּי אַחֲרֵי צֵאתֵךְ מִמַּסְגֵּר פִּגְרֵךְ · תָּשׁוּבִי לְתוֹכַחַת · מִמְּשׁוּבָה נִצַּחַת · כִּי לֹא יִתָּכֵן לָךְ אָז עֲשׂוֹת טוֹב וָרָע · וְלֹא יוֹעִילֵךְ תְּשׁוּבָה מִמְּשׁוּבָה · וְלֹא הִנָּחֵם לָךְ מֵרֶשַׁע · וְאַשְׁמָה וָפֶשַׁע · כִּי הָעוֹלָם הַהוּא · נָכוֹן לְחֶשְׁבּוֹן · וְסֵפֶר כָּל סָתוּם וְצָפוּן · אֲשֶׁר בְּיַד כָּל אָדָם חָתוּם · וְעָרוּךְ לְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב, לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ · וּלְהִנָּקֵם בּוֹ נְקַם בְּרִית מִן שׁוֹכְחֵי אֵל, הָאוֹמְרִים לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ · וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ · מַה שַּׁדַּי כִּי נַעַבְדֶנּוּ · וּמַה נּוֹעִיל כִּי נִפְגַּע בּוֹ :

נַפְשִׁי · אִם חָכַמְתְּ חָכַמְתְּ לָּךְ · וְאִם לַצְתְּ אִתֵּךְ תָּלִין מְשׁוּגָתֵךְ · שִׁמְעִי מוּסָר וַחֲכָמִי · וְאַל תִּפְרָעִי · שִׁיתִי עַל לִבֵּךְ תָּמִיד · דִּבְרֵי קֹהֶלֶת בֶּן דָּוִד · סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע · אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר · כִּי זֶה כָּל הָאָדָם · כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים יָבִיא בְמִשְׁפָּט · עַל כָּל נֶעְלָם · אִם טוֹב וְאִם רָע : וְאַל תִּשְׁכְּחִי בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוֹם · לָדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ · וְזִכְרִי אֵין חֹשֶׁךְ וְאֵין צַלְמָוֶת · לְהִסָּתֵר שָׁם פּוֹעֲלֵי אָוֶן : בַּקְּשִׁי אֶת יְיָ קוֹנֵךְ · בְּכָל כֹּחֵךְ וְאוֹנֵךְ · בַּקְּשִׁי צֶדֶק בַּקְּשִׁי עֲנָוָה · אוּלַי תִּסָּתְרִי בְּיוֹם אַף יְיָ · וּבְיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ · וְתַזְהִירִי כְּזֹהַר הָרָקִיעַ · וּכְצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ · וְתִזְרַח עָלַיִךְ שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ · וְעַתָּה קוּמִי לְכִי, וְהִתְחַנְּנִי לַאֲדוֹנַיִךְ · וּשְׂאִי זִמְרָה לֵאלֹהַיִךְ · הַלְלִי יָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה לֵאלֹהֵינוּ · כִּי נָעִים נָאוָה תְהִלָּה :

און דו ווייסט אפילו ניט וואס היינט וועט פאסירען. און ווייס אז דער נעכטען וועט זיך קיינמאל ניט אומקעהרען, און דאס וואס דו האסט געטהאן אין דעם נעכטען איז געוואויגען, געצעהלט און גערעכענט. און זאג ניט: מארגען וועל איך טהאן גוטעס, ווייל דער טויט איז פון אלע לעבעדיגע פערבארגען. אייל זיך און טהו אלע טאג וואס דו מוזסט טהאן, ווארום דער טויט שיסט צו יעדער צייט זיינע פיילען און בליצען, און פערשפעטיג ניט צו טהאן טעגליך, וואס דו דארפסט טהאן, ווארום, אזוי ווי א פויגעל ווערט פערוואגעלט פון איהר נעסט, אזוי ווערט א מענש פערוואגעלט פון זיין ארט און דענק ניט אז ווען דו וועסט ארויסגעהן פון גוף וועסטו תשובה טהאן אויף דיין שטארקע ווילדקייט, ווייל דאמאלסט, נאכ'ן טויט פון קערפער, קענסטו ניט טהאן ניט קיין גוטעס, ניט קיין שלעכטעס, און דיין תשובה וועט דיר דאמאלסט ניט העלפען, און דיין חרטה אויף דיינע שלעכטע מעשים, מיטהאטען און זינד, וועט דיר קיינע גוטעס טהאן. ווארום יענע וועלט איז צוגעגרייט פאר א חשבון, דארט איז דער ספר, וואו עס זיינען פערשריבען אלע פערבארגענע מעשים, אויף וועלכע יעדער מענש איז גע'חתמ'עט. אויף יענער וועלט איז פארבערייטעט גוטע בעלוינונג צו די גאטספארכטיגע און די וואס האלטען עהרליך גאט'ס נאמען, און שטראף פאר די וואס פערגעסען אן גאט, פאר די וואס זאגען צו גאט: לאז אונז צורוה, דיינע וועגען ווילען מיר ניט וויסען. וואס איז גאט וואס מיר זאלען איהם דיענען? און וואס פאר א נוצען וועלען מיר האבען אז מיר וועלען איהם בעטען?

מיין זעעלע, אויב דו ביזט קלוג איז דאס פון דיין טובה וועגען. און אויב דו האסט אפגעשפאט פון עהרליבקייט, וועסטו אליין ליידען. הער מוסר און זיי קלוג און מאך ניט צו נישט די רייד פון דער תורה. האב שטענדיג אין זינען וואס קהלת בן דוד האט געזאגט: „סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם. כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע” — די ענדע, דער שלום וואס מען קען לערנען פון ספר קהלת, נאכדעם ווי מען האט איהם אין גאנצען אויסגעהערט, איז: האב מורא פאר גאט און זיינע מצוות היט אפ, ווייל דאס איז דער תכלית, דער צוועק פון אלע מענשען. ווארום אלע מענשליכע טהאטען וועט גאט ברייגען פאר'ן געריכט, אויף די פארבארגענע מעשים וואס מען ווייס ניט סאי גוטע און סאי שלעכטע. און פערגעם ניט וואס איוב האט געזאגט: „ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו” — יעדער מענש חתמ'עט אליין, כדי מען זאל וויסען יעדענס טהאטען. און געדענק אז עס איז ניטא קיין פינסטערער און פערבארגענער ארט פאר די זינדיגע צו בעהאלטען זיך דארט. זוך דיין בעשעפער מיט דיינע גאנצע קרעפטען און מאכט. זוך גערעכטיגקייט, זוך עניוות, אפשר וועסטו זיך אויסבעהאלטען אין טאג פון גאט'ס כעס, און וועסט שיינען ווי די שיין פון הימעל און ווי די זון ווען זי געהט ארויס מיט א שטארקע ליכט. און דו וועסט אויף זיך מאכען לייכטען א זונען שיין פון גערעכטיגקייט, וואס וועט דיר ברייגען היילונג. איצט שטעה אויף, געה און בעט דיין הארר, און הויב אויף א געזאנג שטימע צו דיין גאט. לויב גאט, ווייל ער איז גוט, זינג צו אונזער גאט, ווייל ער איז פארגעניגענד און לויב נעזאנג פאסט איהם.